

LUCEAFĂRUL

22. DEC. 1978

REVISTĂ PENTRU CULTURĂ,
LITERATURĂ ȘI ARTĂ

ANUL X : SIBIU 16 DEC. 1977: NRUL 24

REDACTOR: OCT. C. TĂSLĂUANU

Sumarul:

Ø. C. T.	Reorganizarea revistei „Luceafăru!”.	M. Maeterlinck	Interior, trad. de Yassile Stoica.
I. U. Soricu	La răspantie (poezie).		
C. Moldovan	Sonata patetică.		
Alice Călugăru	Tăcere (poezie).		
Maria Cunțan	Intârziată (poezie).	Dr. I. M.	Szegedi Gergely énekeskönyve XYI századbeli román fordításban, de Dr. Sztripszky Kiador és Dr. Alexics György.
Ion Grid	Prăpastia.		
Maria Cunțan	Mărturisire (poezie).		
Y. S.	Pașini streine: Maurice Maeterlinck.		

Cronică: Ø revistă, pe care o celim rar. Ø observație în treacăt. Partidele politice din România și literatura. Dintr'un carnet de drum. Strigoii intelectuali. Cronică dramatică, Orchestra Ministrului instrucției publice. Biblioteca scriitorilor dela noi. Suplimentul muzical. Notițe. Poșta Redacției. Bibliografie.

Ilustrațiuni: Tablou viu dela serata „Reun. sod. rom. din Cluj”. Atelierul de țesături și cusături din Orăștie: Port de pădureancă, Porturi de pădurence din Giurgeu și Orăștie.

Prețul unui număr: 80 bani (1 leu).

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU CULTURĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borcia, Dr. T. Brediceanu, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocărlan, V. Clifec, D. N. Clotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Victor Eftimiu, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghibu, Ion Gorun, A. Herz, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Corneliu Moldovan, Dr. G. Murnu, D. Nanu, I. Paul, Cincinat Pavelescu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitîș, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Săulescu, M. Simionescu-Râmnicănu, V. Șorban, I. U. Soricu, Victor Stanclă, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 20 cor. 6 luni 10 cor.

Pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 16 cor.

România și în Străinătate:

1 an 25 cor. 6 luni 13 cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul”, Sibiu (Hagyseben).

Cel mai frumos și potrivit dar de crăciun pentru copiii noștri.

Cărți de icoane. — Cărți de povești cu ilustrațiuni.

Multe de toate cu numeroase icoane și cu text explicativ p. copii mai mici, frumos carton. Cor. — 54.

Animale domestice, cuprinzând o serie de animale domestice, leg. în scoarțe tari. Cor. 1.—

Din grădina zoologică, cu cele mai însemnate animale sălbatice, leg. în scoarțe tari. Cor. 1.—

A fost odată, povești în versuri de St. O. Iosif. Cor. 1.50.

Abecedarul copiilor, cu multe ilustrațiuni, în colorii și gravuri lângă text explic. frumos carton. Cor. 1.—

ABC pentru fete și băieți cu text explicativ. Cor. 1.—

Alfabetul, carte ilustrată în colorii cu text expl. Cor. 1.—

Învăț să socotești dacă vrei să nu greșești. Carte cu ilustr. instructive de calcul. Cor. 2.50.

Bună dimineața la Moș Ajun! Chipuri și povești. Cor. 1.50.

Fetița cu bonetul roșu, carte ilustrată în colorii. Cor. 1.50.

Din lumea copiilor. Povești în vorbe și cu chipuri. Cor. 1.50.

Cartea celor doi șbârliți și-a mai multor alți părliți, bogat ilustrată în colorii. Cor. 1.50.

Basme alese pentru copii, cu chipuri, Cor. 1.50.

Cenușereasa, povestită de I. Bănășeanul, ilustr. cu multe aquarele și gravuri. Cor. 1.80.

Cele 6 lebede, povestire cu ilustrațiuni frumoase în colorii și gravuri, carton. Cor. 1.—

Cele 10 plaiuțe, basme cu chipuri în colorii, frumos carton. Cor. 1.—

Povestea lui Robinson, cu aquarele și gravuri. Cor. 1.50.

Moșia, cuprinde mai multe chipuri în colorii. Cor. 1.—

În lumea largă. Versuri din viața copilărească cu 28 aquarele și gravuri, frumos leg. Cor. 3.20.

Trei copii dragălași, povești cu multe ilustrațiuni în aquarele și gravuri, frumos leg. Cor. 3.20.

A fost odată . . . 1. Povești alese și frumoase, ilustr. cu aquarele, lăxos leg. Cor. 3.—

Cincizeci de istorioare morale pentru băieți și băiete de amfot pronunțor F. H., cu 6 chipuri colorate, în leg. frumoasă. Cor. — 80.

Copii la țară, pov. în versuri cu chipuri col. Cor. 3.—

Corbul cu pene de aur și mai multe povești p. copii, cu ilustr. frumoase, leg. Cor. 2.50.

Don Quijote dela Mancha. Viața și aventurile lui, trad. de I. S. cu multe ilustr. în colorii, frumos leg. Cor. 3.—

Dor de primăvară, versuri pentru copii cu multe gravuri în text. Cor. 1.—

Pentru toți copiii, povești frumoase ilustr. și cartonat, de Tb. Speranța. Cor. 2.50.

Povești alese din JDDI de nopți, cu ilustrațiuni în colorii, frumos leg. Cor. 3.—

Povești din fabule pentru copii de Dr. C. Popescu, cu 42 ilustr. originale, eleg. leg. Cor. 3.—

Robinson Crusoe, trad. după D. de Foa de R. D. Rosetti, cu ilustrațiuni frumoase în colorii, leg. Cor. 3.—

Teatru, basme și poezii pentru copii și tinerime de St. C. Alexandru, leg. Cor. 2.—

Zănele din valea cerbului. Povești pentru copii cu multe ilustrațiuni leg. frumos. Cor. 4.—

Se află în depozit la librăria lui W. KRAFFT în Sibiu.

Orice reproducere oprită.

Reorganizarea revistei „Luceafărul“.

Cei ce-au urmărit revista „Luceafărul“ dela întemeierea ei, au putut observă progresele destul de mari pe cari le-a făcut an de an. Din revista visătorilor studenți, cu multele ei dibuiri, rând pe rând a reușit să-și cucerească un loc de cinste în mișcarea noastră culturală și literară, stând alături de cele mai bune reviste ce apar astăzi la noi. Cu toate progresele ce le-a făcut, noi suntem cei dintâi cari îi recunoaștem multele scăderi și lipsuri, dându-ne seama că aici în Ardeal cu ajutorul puterilor intelectuale ce le avem, poate apărea o revistă și mai bună. De aceea am și avut mereu dorința de a o desăvârși și de a o apropia tot mai mult de culmile spre cari o chiamă numele ei.

La 1 Iulie 1912 „Luceafărul“ împlineste zece ani de existență. Anul ce vine e deci, pentru noi un an de sărbătoare. Ne-am gândit mult cum am putea prăznui mai demn acest moment însemnat în viața publicației noastre. Ne-au trecut prin minte obișnuitele banchete, cu indispensabile libațiuni vesele, cu ne-lipsitele închinări duioase și cu urările solemne de viață îndelungată. Dar acest fel al jubileelor practicate nu ne-a mulțumit și nu ne-a încântat. Ne-am gândit deci că ne va stă cu mult mai bine, dacă jubileul muncii noastre de zece ani îl vom serba prin potențarea acestei munci. Vârsta și credințele noastre ne impuneau o serbare de primenire și de întinerire. De aceea am hotărît ca revista „Luceafărul“ dela 1 Ianuarie 1912 să apară săptămânal, în mărime de o coală de tipar, păstrându-și forma ei de până acum,

și să-și lărgască programul ei de activitate, îmbrățișând toate problemele vieții noastre culturale, literare, artistice și politice. Prin inaugurarea acestei munci mai intensive, credem că vom da „Luceafărului“ un nou avânt și o nouă însemnătate în mișcarea noastră culturală.

Am hotărît să facem aceste îmbunătățiri, fiindcă o revistă, care vrea să trăiască și să cucerească simpatiile publicului, trebuie să întrebuițeze tainele acelor femei, cari știu să rămână tinere și frumoase până la adânci bătrânețe, fără să se coboare la vulgara artă a sulemenirii. Tainele cu ajutorul cărora își conservă aceste femei farmecile ființei lor e viața ordonată, conștientă și mai ales îmbogățirea sufletului lor, care le împrumută mereu noi podoabe. Așa și o revistă, trebuie să se străduiască a introduce, prin diviziunea muncii, un sistem în rolul ei de răspânditoare a culturii și a căută să scoată la suprafață noi comori de frumusețe din sufletul poporului în mijlocul căruia trăește. Urmând această cale, va reuși să rămână pururi interesantă, tânără și nouă. Cam de aceste principii a fost călăuzită revista „Luceafărul“ și până acum, și cei ce-au stat la conducerea ei în cursul celor zece ani și-au dat silința să o primenească neconținut și să o apropie mereu de desăvârșire. Poate în această străduință a ei se ascunde și taina, care a făcut-o una dintre cele mai răspândite reviste românești.

Nu ne îndoim că publicul nostru va primi cu cea mai mare bucurie îmbunătățirile pe

cari le facem, cu cari de altfel îi suntem și datori, deoarece i le-am făgăduit de atâteaori, fără să le fi putut împlini până acum.

Am amintit de atâteaori că revista „Luceafărul” tinde să fie o oglindă a tuturor frământărilor vieții românești, căutând să resfrângă toate manifestațiunile ei prin prisma judecății ardelenne, care își are caracterul ei specific. Până acum am reușit să realizăm numai în parte acest gând al nostru. Dela 1 Ianuarie 1912 sperăm, însă, că vom izbuti să-l împlinim. deoarece în jurul revistei vor fi grupați o seamă de oameni tineri cu specialități deosebite, cari ne vor ajuta în munca noastră. Dela anul nou „Luceafărul” va fi condus de un comitet de redacție — de care pomenim mai amănunțit în altă parte a revistei — în fruntea căruia stă poetul Octavian Goga, cel mai chemat astăzi să dea un impuls unei mișcări de regenerare culturală la noi. Membrii comitetului s'au angajat a colabora număr de număr cu studii, articole și informații din domeniul artei, literaturii, științei și a politicei. În fiecare număr cetitorii vor găsi un articol prim de îndrumare culturală sau de analiză a unei probleme actuale. În corpul revistei, pe lângă partea pur literară a celor mai buni scriitori, ne vom da silința să publicăm studii și articole de sociologie, istorie, istorie literară, politică, economie și artă. Iar la sfârșitul revistei vor fi diferite cronici, în cari vom informa publicul asupra tuturor momentelor mai însemnate din viața bisericească, școlară, economică, artistică și științifică. Ca o notă de distracție cetitorii vor găsi pe pagina ultimă aproape a fiecărui număr câte-o caricatură și câte-o cronică veselă. Pe lângă aceste în fiecare număr, în locul ilustrațiilor din corpul revistei, vom da câteun adaus artistic fie în colorii fie în reproduceri simple.

Ca să putem discuta toate chestiunile la ordinea zilei, a trebuit să depunem și cauziunea cerută de lege, fără de care la noi nu poți avea libertatea cuvântului. Prin depunerea acestei cauziuni revista noastră și-a lărgit numai programul cultural-literar, ocupându-se și de chestiunile politice mai importante.

Prin toate aceste îmbunătățiri, pe cari le vom face dela anul nou, credem că ne vom împlini un vis, cel de a vedea revista „Luceafărul” luând un nou avânt, iar prin gruparea ce-am reușit să o facem în jurul ei să-i dăm un caracter mai pronunțat ardelenesc.

Cu toate aceste îmbunătățiri ce le facem, abonamentul nu-l urcăm decât cu 4 cor. pe an. Credem că această mică jertfă o pot face și cetitorii noștri, având în vedere marile jertfe ce le facem noi pentru a le da o revistă tot mai bună și tot mai bogată.

Despre toate gândirile de primenire, ce ne preocupă, cetitorii se vor putea convinge mai bine din numărul prim, care va fi gata înainte de sfintele sărbători ale Nașterii Domnului.

Scriitorul acestor rânduri anunță cu plăcere publicului această reorganizare a revistei „Luceafărul”, pentru care a jertfit cu drag o bună parte din munca tinerețelor sale. De-acum copilul crescut cu atâta devotament își începe anii de flăcău, caută legături mai strânse cu cei dimprejurul lui și își asigură o independență în activitate, pentru a-și croi, prin colaborarea controlată a mai multora, un rol mai mare de îndrumător în viața publică. În această nouă fază a lui, nădăjduim că va fi încununat de izbânzi, ce-i vor înveșnici numele în istoria noastră culturală.

Oct. C. Tăslăuanu.

La răsăntie.

Eu nu știu cine-i vina, și care e cel rău:
 E altul astăzi drumul bătut de pasul tău
 Și alta este raza, ce sufletu-ți străbate
 Străinul meu tovarăș, — la calea jumătate.
 De ne-a venit norocul, să fim de-acum străini,
 Sunt totuși prea cruzi ochii, frumoși însă haini.
 Tu poți să-ți uiți de mine cel rău și urgisit
 Cu zâmbet trist pe buze de Crist batjocurit
 Acelaș fi-voi veșnic...

Și-așa de mult mă doare:

Alături căutat-am acelaș colț de soare,
 Și focul tău din suflet m'a străbătut o clipă
 Doi feți de-aceeaș mamă sub calda ei aripă.
 Chemați de-aceleași visuri, de-acelaș trainic dor,
 Înlănțuiți de-un cuget atât de 'nnălțător.
 E alta calea noastră unită alte dăți
 E alta lumea 'n care gândirea și-o arăți
 Deși ne sunt stăpâne aceleași suferinți —
 Acum, la despărțire, de ce n'am fi cuminți?
 Căci nu știm viitorul cu ce ne-o 'ntâmpină,
 Pe care-l pleacă soartea, pe care-l va 'nnalță,
 Intinde-mi dreapta, razim pe vreme-atât de multă
 Apropie-te iară, și dacă poți, ascultă;

E drept: Spurcată-i huma, dar splendid este cerul
 Și de urâsc pe o mul, ce drag mi-e caracterul
 Cu desvălirea-i caldă, cu-avântu-i arzător
 Stăpânul lumii noastre în mândrul viitor.
 Abia-l vedem în fașe, craiu tânăr, nou venit,
 Și-l urmăresc Irozii cu gând îndușmănit.
 Ce-i șovăirea asta, podoabă la femeii,
 Când lupți pentru triumful mărețelor idei?
 Să spulberă margeanul în largul mării sân,
 Și aurul să pierde — ideile rămân.
 Și, dacă să întoarce țărâna în țărână,
 Schinteia creatoare în veci o să rămână,
 Și demn este de oameni, ce-adurmecă idei
 Să scoată spada 'n fața nemernicei femeii?
 Căci ce ne-a 'mpărțit calea unită la 'nceput?
 — Nefasta 'nfiripare a chipului de lut!
 Au nu-i o nebunie ca să ne fim dușmani,
 Și raza de lumină ce ne-a 'ncălzit de ani,
 S'o stingă stropul rece, din ochiul ei cel mort
 Să fiu eu vinovatul și-osânda să o port?
 Și ceasul ce-am iubit-o acuma îl blăstem —
 Dar dacă pleci, tu pleacă eu n'o să te mai chem.
 Am și eu a mea lume: Sunt gândurile mele,
 Am și eu curăția țăriilor din stele,

Sub haina mea cea ruptă, mai am un scump tesaur,
 Afund îl simt în suflet, nisipul greu de aur.
 Și de s'ar sparge vasul, în valuri de-ar pieri,
 Pe lutul fără suflet eu nu-l voi risipi.
 Căci știu ce țese 'n gându-i: să despărțască doi
 Pandoră pătimașă, să rătă-apoi de noi
 Mi-e dor de ceva 'n lume și nu mai știu de ce,
 O groaznică fantomă odihna-mi sperie!
 Mă doare și mă sbucium și rana nu mi-o știu,
 De-apururi am în minte azi putredul sicriu,
 În care doarme vina clipitelor de azi. —
 De ce fu dat pe lume, ca și tu jos să caz
 În șirul celor care nimica nu au sfânt?
 Și când gândești ce-aproape e recele mormânt
 În care doarme spuza convoiului de ieri
 Uitata criptă rece a celor cu averi...
 Mormântul în ruină, ticsit de bălării
 Al celor fără inimi, ce n'au știut simți...

Noi nu avem nimica, doar sufletul din noi,
 Te vei întoarce oare să fim iar amândoi?

I. U. Soricu.

Sonata patetică.

Adeseori purtăm în minte o frântură de cântec, un ritm de vals sau o frază de romanță. Am auzit-o undeva, trecând pe sub o fereastră deschisă, într'o grădină ori într'o sală de bal, ori, smulsă de vântul nopții din orchestra unui parc și plimbată în legănările umbrei, a pătruns armonioasă și caldă până la noi. Împrumutând simțirii noastre acelaș ritm și împodobindu-l cu veșmântul sonor al melodiei, reamintirea acelu murmur în-seninează curgerea clipelor cu bucurii și duioșii nebănuite. E de sigur un acord misterios între ritmul gândirii noastre și cea șerpuire de cântec, care alcătuiește în sufletul nostru un fel de sămbure de lumină, în jurul căruia, pentru un răstimp, se rotesc toate vibrațiile vieții. Acest acord re-deșteaptă senzații colorate și feerice, rechiamă imagini și amintiri uitate, asemeni parfumului primăvăratice și suav, care desmiardă împrejurimile, fără a mărturisi locul unde se ascunde floarea minunată.

Iată. Valsul acesta îmi amintește un amurg

de vară dintr'o privesc muntoasă, cealaltă frământare de note pasionate îmi evocă terasa cazinului dela țărmul mării, așa cum eră în ceasul acela, iar arpegiile de mascaradă ale acestui cadril, îmi trezesc în minte un bal de demult, cu tot alaiul de zvăpăiați care s'a perindat în miezul nopții, sub policandrul înflorit de făclii.

Mi se pare zadarnic a căută înțelesul acestor reamintiri prin mijlocirea cântecului, căci, muzica, urmând numai drumurile neguroase ale simțirii, nu are de partea ei nici o cugetare, care să-i înlesnească limpezirea rostului în anumite clipe, și astfel, să lege prietenie mai strânsă cu sufletul nostru. Farmecul cântecului durează numai clipa cât se avântă sunetul; de îndată ce vioarele au amuțit, stăpânirea amețitoare a melodiei s'a stins... Rămâne numai amintirea poetică a clipelor de melodie.

Sub îndemnul tainic al unui vals, putem face nebuniile cele mai vinovate, destăinuirile cele mai nedemne, căci muzica, duș-

mănind gândirea, o îmbată și o întunecă, isgonind-o de pe tronul ei de sfințic și judecător neînduplecat. Atunci în sufletul nostru se petrece o răzvrătire a simțurilor, și în neînfrânarea pornirii, ne lăsăm furați de vârtejul feeric al desfătării, orbiți și amețiți de glasul tulburătoarelor instincte... De îndată ce însă ademenirea balului a pierit, mintea își recapătă limpezimea judecății, și cu încetul revenim la înțelepciune, adeseori cu păreri de rău și muștrări aspre, pentru neînfrânarea acelor câteva clipe de rătăcire.

*

Pentru mine, muzica nu are numai înțelesul fugar al petrecerii. Ea a deșteptat de multe ori în sufletul meu, deslănțuiri de patimă și revoltă, iar în cugetarea mea veșnic neastâmpărată, a luminat adesea mirajul unui ideal. În muzică am căutat uneori un sprijin și un înțeles vieții, silindu-mă să desleg firea misterioaselor lupte cu mine însumi, și să capăt răspuns la întrebări asupra rostului înalt al celor nepătrunse.

Dela Beethoven am dobândit lumina multor taine. Sublima lui sonată patetică mi-a lămurit tragedia fatală a unei iubiri eterne, neîngăduite pe pământ.

În ritmul când pașnic, când sbuciumat al sonatei, se povestește despre o iubire moartă și despre o durere vie, și, din strălucirea clapelor albe ale pianului, par'că vezi înălțându-se pe orizontul melodiei, lespezile unui cimitir... Par'că ascuți bocete de îngropare și clopote sonore, lamentându-se prelung, cu ecouri tulburi, dureroase...

Din întâile acorduri, auzi ecouri de vânt, suspinări, gemete surde; apoi un glas omnesc care cere tristă ascultare, începând povestirea unei elegii.

Această frământare subiectivă, închipuește suferința și dezastrul sufletesc al unui amant nefericit; acest glas plângător care va străbate întreagă sonata, va izbucni într-o clipă în strigăte de mânie și țipete de desperare, apoi iarăș potolit va plânge crâncena nemângăere, până ce sufletul va cuceri liniștea funebă a resemnării.

Alături cu murmurul elegiei, ascultăm ritmul obosit și prelung al unei fanfare de înmormântare; căci în această sonată sunt două

motive de inspirație bine deosebite, cari merg paralel, adesea încrucișându-se și câteodată imbinându-se într-o singură temă fundamentală. E un acord intim și firesc între aceste două dureri, între aceste două teme muzicale; ele se unesc și se despart mereu precum ar fi două brațe ale aceluiaș râu, care desenează în curgerea-i furtunată, ne-nunțate insule pe cari le va locui, selbătecă și cruntă, — disperarea.

În adagio se aude îngânarea tristă, dar solemnă a unei rugăciuni, precum sufletul în desperare ar cere destinului să dea viață nouă celei moarte... Elegia încetează — preschimbându-se în murmurări de rugă...

Totul însă e în deșert: morții nu învie!

Atunci accentele desnădejdiei se întipăresc adânc în frângerile melodice, și sufletul sbuciumându-se în ultimile strigăte ale nefericirii, se ridică deasupra zilnicelor suferințe, mai presus de lume, rămânând singur și neînțeles în durerea sa. E cea mai amară singurătate a sufletului...

Decorul rămâne veșnic acelaș sumbru și tragic, iar marșul funebru răsună iarăș în ecouri nedeslușite, ca un cântec îndepărtat, precum convoiul ar fi ajuns la porțile veșniciei. Nefericitul amant urmărește în zări trecerea celei călătoare pe vecie, care peste o clipă va fi străină de lumina prietenoasă a zilei.

Elegia e din ce în ce mai ferbinte, mai clocolitoare, mai desnădăduită, pe când, însă, decorul armonic se schimbă. Natura nu mai e părtașă la suferința cântărețului, convoiul a trecut și sărbătoarea neagră a îngropării s'a sfârșit. Se aud în aer acorduri de veselie, accente discrete, în care frenezia vieții tresaltă nepăsătoare pentru jertfele ei timpurii.

*

Oricare ar fi partea pe care o ia natura în durerea noastră, oricât ne-ar fi de aproape tovarășia acestei eterne alma mater, — ea însă, își urmează legile-i neclintite de prefecere și fecundare, pregătindu-și vâlstare noi pentru arborii desfrunziți de toamna vieții.

Dacă o clipă natura se acordă cu durerea noastră, întovărășindu-i disperarea cu trăsnete și fulgere, cu gemete de vânt și freamăte de codru, ea își revine repede, urmân-

du-și mai departe calea isvoritoare de viață, și rămânând mereu nepăsătoare față de statornicia suferinței noastre.

Finalul sonatei, e triumful optimismului; în atmosferă e cântec și veselie. Pe drum răsună liniștit ritmul unui vals popular, vioiciunea săltăreață a unui dans câmpenesc. Durerea nefericitului amant e acum numai un geamăt stins, o șoaptă plângătoare, neînțeleasă...

Ecoul disperării, însă, n'a murit, și cercând înzadar împăcarea resemnării, isbucnește într'un ultim țipet, într'o furtună de supremă desnădejde, și-atunci, în accente cari depășesc

legile armoniei, cari sparg zăgazul cântecului, se petrece catastrofa unui suflet.

Melodia nu mai ajunge pentru a povesti dezastrul; simțămintele sfășie vâlul armoniei, lamele portativului se frâng și 'n disonanțe stridente, sufletul țipă — țipetul din urmă, care birue moartea, deschizând porțile negre ale cetății funerare, pentru a primi o nouă solie de pe pământul nefericirii.

Și astfel se încheie patetica poveste de iubire, pe care am încercat s'o talmăcesc aci din limba divină și nu ușor de înțeles a muzicii lui Beethoven.

Corneliu Moldovanu.

Tăcere.

Tăcerea mea-i pustietatea
În care suferința mută
Amar suspină. Tuturora
Necunoscută...

Precum suspină prin deșerturi
Măreaț' a vântului vâlvoare
Cu grele-aripe de nisipuri
Cotropitoare.

Tăcerea mea tristă-i deșertul
În care patima fierbinte
În taină suferă și arde
Fără cuvinte.

Precum întinsele pustiuri
Sub cerul arzător de vară
Se 'nchină fără glas la raza
Ce le dogoară.

Tăcerea mea mândră-i deșertul
În care tainele ascunse
Visează 'n suflet, pierdute
Și nepătrunse.

Precum visează trist și falnic
În largile pustiuri, chipul
De sfinx, pe care se prăvale,
În veci, nisipul.

Alice Călugăru.

Întârziate...

S'au ridicat în juru-mi vaduri late
Ca niște ziduri negre de cetate,
Cu strigătul de pasăre rănită
Să sbate 'n mine vieța chinuită.

S'o 'ngropi între păduri și 'ntre coline,
Acolo să mă 'ngroape și pe mine
Pe-un plai frumos și sărutat de soare,
La cap să-mi pună salcă plângătoare,
Pe cruce trei cuvinte, amintire:
Cântare, suferință și iubire.

Maria Cunțan.

Prăpastia.

(Sfârșit.)

Jignită de feliul, cum spuse cuvintele acestea și îndurerată mă uitam după el, cum se ducea și simții, cum cu el se ducea și vieața mea. Cu puterile sleite, ședeam nemișcată, țăntuită par'că de bancă. Ochii mi-erău deschiși și totuș nu puteam desluși nimic. Tot ce mă încunjură îmi părea de tot întunecos, turbure și uricios.

„Ce faci aici? auzii deodată vocea fratelui meu.

— Victor, tu mă iubești, tu știi simți cu mine, nu mă părăsi și tu! Eu sunt o martiră! Înțelegi? Știi tu ce însemnează aceasta? Am fost tare și n'am căzut! Inima mea e sfâșiată de durere, otrăvită de amărăciune, vieața mea va fi numai o umbră, — și eu totuș n'am căzut!

— Ce fel de vorbe sunt acestea? Agato?!

— Nu mă întrebă! Rămâi lângă mine, sezi și taci! Dă-mi mâna ta. Simți, cum tremur? Nu te teme, nu-i nimic. O să mă reculeg, o să mă liniștesc. Vreau să duc până la sfârșit fără oprire și fără șovăire o luptă uricioasă, silită și desperată!

— Nu te 'nțeleg! Vorbește-mi limpede!

— Nu mă 'nțelegi? Crezi tu, că eu mă înțeleg? O Victor, e mult, e cu mult prea mult, ce port eu!

— Adineaori a fost aici Mușat!

— S'a dus!

— Agato! — Uită-te în ochii mei! zise el agitat și mă prinse cu amândouă mâinile de brațe.

— Ce vrei? Lasă-mă! — Tot sufletul meu e sguduit! De unde să scot tăria mea? Poate-i numai amăgire! Azi poți fi mândru de mine, — mâne? Cine știe, cine știe! Chinuită de-un îndemn nebiruit, — de unde pot ști eu, că nu mă părăsește puterea? — și atunci? Toată vieața mea e a lui!

— Agato, onoarea ta trebuie să-ți fie mai scumpă, decât vieața ta! Să nu fii silit să roșesc, că mi-ești soră!

— Nu mai știu nimic! Lasă-mă să mă reculeg. Dupăce vor plecă toți, — dacă vrei vino la mine“.

Pe-o ușe laterală mă refugiai în casă. Mă

cuprinse atunci o neliniște grozavă și-o frică, care-mi răcea sângele. Mi-adusei aminte de cele petrecute în grădină și mă cutremurai. Aieva am făcut eu mărturisirea aceea, de care înainte, mă 'ngroziam?

Câtă vreme puteam ascunde patima mea în cetățuia sigură a tănuirii, eram stăpână peste mine și de suferiam întreit, nu eram încă cu totul roaba lui. De ce m'am tradat, dacă n'am avut îndrăzneala să-l urmez?! Îmi reamintii feliul cum se despărțise el de mine și atunci se deșteptă în mine dorința arzătoare să-l văd. Aș fi dat orice să văd, că suferi, că-l doare prezența mea și să știu că-l chinuie lipsa mea. Simțiam, că asta m'ar fi liniștit, ar fi domolit focul, care m'ardea și ar fi spulberat vedeniile urite, cari mă torturau.

Lești. Toată societatea se află pe veranda dinspre grădină. Când mă văzură se făcu dintr'odată tăcere, o tăcere apăsătoare, rece și penibilă. Simțiam, că eu sunt cauza tăcerii lor și asta mă incurcă. Simțiam, că stau să mă părăsească puterile și slăbită m'așezai singură, departe de ceilalți, pe-un scaun de lângă ușe. Atunci se apropie de mine bărbatul meu și prinzându-mă de mână zise c'o voce din care se simția mai mult nemulțumirea decât îngrijorarea:

„Ești palidă ca moartea. Dacă ți-e rău de ce ai ieșit?!“

Atingerea mâinii lui mă înfioră. Ochii mei căutau pe Mușat. O clipă privirile noastre se 'ntâlniră. Zic o clipă, fiindcă în momentul următor el își aplecă ochii și nu se mai uită spre mine. Pe fața lui reapără aceeași expresie, care mă înspăimântase în grădină. Fruntea i se încreți, fața i se întunecă. Pe când toți ceilalți mă încunjurară, — el singur rămase pe loc.

Venindu-mi iar în fire, mă sculai:

„Toată seara am avut dureri de cap. Scuzați și fiți iar veseli“.

Cercai să surâd și să glumesc, — pe când aieva abia puteam innăbuși lacrimile de sânge, cari îmi năpădeau în ochi.

Curând după aceea ne părăsiră toți oaspeții.

Muntean îmi aruncă o privire muștrătoare și severă, — aceeași privire a lui, care altădată mă intimidă și mă amuție, dar care acum mă lăsa cu totul rece.

Mă retrăseși în odaia mea de dormit, mistuită de-o mulțime de gânduri negre, cari îmi chinuiau mintea dar nu-mi puteau aduce salvarea. Toată

vieța mea eră tulburată și simțiam, că stam în fața unei întorsături, mult mai grea și mult mai desnădăjduită, decum mi-o închipuisem oarecând.

Ceva mai târziu veni la mine Victor. Se așeză în fața mea, privind-mă lung, cu ochii lui, — buni, voioși și senini altădată, — tulburi atunci.

Multă vreme tăcu, apoi începui să-mi vorbesc, încet la început și mereu împiedecându-se, mai apoi tot mai repede, tot mai răspicat.

Întâi l-ascultam, cercând să-l înțeleg, mai apoi însă auziam numai sunetul vocii lui, — în urmă nici atât.

Din vârtejul gândurilor, cari mă bântuiau, mă trezi deodată vocea bărbatului meu, care apărui în ușe, se opri o clipă, apoi înaintă încet spre noi. Îmi închisei pleoapele, ca să nu-l mai văd. În tot timpul, cât rămase în odaie, nici o singură dată nu mă uitai la el.

„Înainte de-a intra, m'am oprit la ușe. Fără să vreau, — poate mi s'a părut numai,

poate m'a înșelat urechea — am auzit cuvinte, cari nu sufăr prezența mea. Am intrat, pentruca să încetați până pot fi martor nechemat. Dacă nu ați isprăvit încă, — ies“.

Victor se sculă tulburat:

„N'am vorbit nimic, ce n'ai putea auzi tu. — Agata-i bolnavă, asta-i tot. E ner-

voasă, suferă și tace. Și dacă nu se plânge, și tăcerea ei spune tot acelora, cari o înțeleg. Trebuie să fi îngăduitor, — trebuie s'o cruți. Cu asta, bine înțeles, nu vreau să-ți aduc aminte de ceva, ce tu nu ai ști.

— Toate acestea, dragul meu, le puteai spune fără agitație și fără întreruperi!

Repet, eu nu voi să vă supăr, vă las singuri!

— Nu ne superi de loc. Neliniștea mea e firească. Agata mi-e soră, deci soartea ei nu-mi poate fi indiferentă. Acum însă vă las eu. Noapte bună! Adio, Agato!“

Tablou viu dela serata „Reun. sodalilor rom. din Cluj“.

Muntean îl reținui.

„Rămâi Victore! Ia un ceai sau o cafea, Azi ne-au părăsit oaspeții, ca niciodată, foarte de timpuriu. De ce nu șezi? Plecarea lor a fost foarte grăbită și foarte penibilă. N'ai avut aceeași impresie?”

— N'am găsit nimic deosebit în plecarea lor.

— Peste tot, azi toată seara a fost foarte ciudată. Am beut, împotriva obiceiului meu, peste măsură mult și totuș am rămas treaz cu ochii limpezi.

— Da.

— Ce fericiți sunt orbii, cari numai aud și pipăie, dar nu văd! Vocea se poate schimbă, — ochii nu înșală!

— Ce însemnează asta? Ce vrei să spui?

— Nimic! Să mă culc, e prea de vreme, și mă tem c'adorm. Dacă dorm, nu sunt treaz, iar eu vreau să veghez, — deci stau de vorbă cu tine.

întâlniam des. Omul acesta, mi-a spus odată, că a fost căsătorit. Într'o bună zi a văzut cu ochii, cum soția lui, care nu-i bănuia apropierea, îl înșelă. În primul moment, — spunea el — se 'nfuriă și-i veni să se repeadă la ei, dar atunci par'că o putere mai mare decât a lui, — îl opri. Peste o săptămână soția lui își luă singură viața, — se otrăvi. Erau dovezi absolut neîndoioase, că

Atelierul de țesături și cusături din Orăștie: Port de pădureancă.

— Până-mi bea ceaiul, poți spune ce vrei. Te-ascult, dar nu-ți răspund. Spune lucruri, cari nu cer răspuns.

— Orice spun, tu nu trebuie să-mi răspunzi. Dacă m'ascuți, ori nu, nu te 'ntreb. Nu m'ascuți numai tu singur și asta-i destul“.

Spunând cuvintele acestea, se sculă și se duse la fereastră, pe care-o închise.

„Cu 10 minute înainte de asta, ceriul era senin și era lună. Cum s'a înnourat dintr'odată!...“

Oarecândva am cunoscut un om, totdeauna tăcut și posomorît, pe care într'un timp îl

era vorba de sinucidere. Acelaș om, mi-a mărturisit, că soția lui nicidecum n'a aflat, că el știa tot, cu toate-că în scrisoarea către mamă-sa scria, că el mi-a dat otrava în mână. Întrebându-l, pentru-ce s'a sinucis, — a tăcut și astfel toată întâmplarea a rămas pentru mine o enigmă, cu toate că mai apoi am găsit o urmă, care mi se pare, că explică tot. Omul acesta a spus odată: — „acelaș cuvânt, acelaș gest, care azi mângăie și desmiardă, — mâne poate și ucide“.

Nu știu cum, — închizând fereastra, îmi veni în minte întâmplarea asta curioasă. De ce te scoli și de ce încrețești fruntea, Agato?

Nu te lăsa impresionată de astfel de întâmplări! Ce-i un bărbat înșelat, care tace, și-o femeie, pe care o omoară groaza nesigură și în doi? Nimic! Tu care ești curată, tu de care nici umbra fărădelegii nu-i aproape, tu poți fi liniștită și mândră.

Culcă-te dacă nu ți-e bine! Văd de pe fața ta, că suferi. Pe verandă, — când ai căzut pe scaun, erai foarte palidă, ca ceara, ca perețele. Am văzut că nu ți-e bine și m'am mirat c'ai ieșit. În ochii tăi eră o strălucire, pe care numai o singură dată am mai văzut-o la tine: atunci când deasupra unicului nostru copil au închis coșciugul și l-au dus! Culcă-te, draga mea!"

Muntean ieși. Victor se uită la mine:

"Ai auzit? L-ai înțeles? — Agato, dă-mi cuvântul tău că bănuiala lui e neîntemeiată și că cinstea ta va rămâne nepătată!

— Și tu vorbești cu mine astfel? Victor!"

— Nu mă înțelege greșit! Eu vreau să te apăr, — în orice caz te apăr. — Dar n'as vrea să fiu silit să mințesc, să mă înjosesc înaintea lui, — deși...

— Îl urăsc! — Acum du-te, Victor! Înțeleg grija ta, bunătatea ta, de care nici odată n'am abuzat, mi-e scumpă. Măne — poate voi avea lipsă de tine, — te chem. — Lasă-mă singură! Dacă el e neomenos, — eu nu mă tem!"

Bărbatul meu intră în acelaș moment.

Victor se sculă, mă sărută lung pe frunte, apoi plecă, după ce îmi aruncă o privire dureroasă, plină și de milă și de mustrare.

Bărbatul meu îl însoți până la ușe, apoi se întoarse, își aprinse o țigară, mai zăbovi puțin și apoi ieși fără să zică un cuvânt.

Mai târziu intră servitoarea, pe care o trimisese el, ca să-mi spună, că el e în odaia lui de lucru, că acolo a dispus să i se așterne patul și deci va rămâne tot acolo peste noapte.

Se iveau zorile zilei și eu ședeam nemiscată în acelaș loc. Sgomotul ceasornicului, care bătea orele cinci, mă trezi dintr'odată din letargia, în care m'adâncisem. M'apropiai atunci de fereastră și lipindu-mi fruntea, care-mi ardea, de sticla rece, mă uitam pierdută și bolnavă la strada goală și moartă și mă cuprinsese din nou tristețea și desnă-

dejdea, cu dorul uitării și-al neîntemeiată. De ce suferiam eu atât? Slăbită cu totul, mă pusei în pat și adormii curând, răpită de-un somn adânc și fără visuri, asemenea cu moartea. Ce bine ar fi fost, să fie somnul cel din urmă, somnul fără trezire, somnul dulce și mângăios al neîntemeiată.

A doua zi mă sculai târziu din pat. În toată casa eră o liniște, ca de mormânt, pe care n'o intrerupea nici un sgomot și nici o mișcare. Chemai servitoarea. Purtarea ei curioasă mă surprinse. Umblă cu ochii în pământ, nu vorbea nimic și toate le făcea par'că cu frică și cu sfială.

O luai la 'ntrebări. La 'nceput se codia să-mi spună cauza purtării ei, mai apoi îmi mărturisii, că ea nu știe ce s'a întâmplat dar înfățișarea domnului o umple de frică. Spunea, că în odaia lui a ars toată noaptea lampa, că patul eră neatins, că spre dimineață a intrat de vreo câteva-ori în odaia mea, dar numai o singură dată a stat mai mult, că părea foarte schimbat, abătut și moros. Când l-a văzut așa, n'a mai îndrăznit să se uite în ochii lui și-l ocolește.

"Unde-i acum?"

— A ieșit, — înainte c'un ceas."

Toate mi se păreau streine, reci și strănte în casa aceea. Bănuiala și pândirea bărbatului meu mă degustară cu totul. O clipă mi se pără, că iar învie în mine toată ura și disprețul, pe care-l simțisem față de el în presară, — apoi peste toată ființa mea se întinse o liniște nepricepută, vagă și misterioasă. În mine se deșteptase ceva nou, ceva ce nu simțisem niciodată înainte. Nu eră nici desnădejde, nici jale, nici resignare și nici speranță ce simțiam atunci. Eră o presimțire par'că, nelămurită și depărtată și totuș așa de reală și adânc simțită încât în doiia mântuitoare și nădejdea bună n'o puteau nici mulcomi, ne cum s'o risipească. Par'că înșaș ursita mea mi se arătase, ca să-mi spulbere speranța, să-mi lase durerea ce n'o mai puteam ocoli. — Amintirea trecutelor suferinți, atunci adormii, căci erau alte, cari s'apropiau de mine ori m'așteptau la marginea drumului, pe care trebuia să-l străbat, drumul desnădejdiei, al veșnicelor păreri de rău și al stingerii.

Părăsii casa. Rătăciam fără țință, pentru că simțiam, că oriunde mă duc, — îl întâlnesc și asta eră singura mea dorință. Treceam printr'un parc, pe lângă o ceată de copii, cari sburdalnici, sgomotoși și fericiți, se jucau. O fetiță cu părul negru, cu ochii vioi și neastâmpărați îmi atrase luarea aminte. M'așezai pe-o bancă din apropiere, de unde puteam s'o privesc. Îmi făcea bine să mă uit la ea, să-i urmăresc mișcările, să-i ascult vocea ei deschisă și senină. Când trecu odată

plăcut de întâlnirea mea. Privirea lui mi se părú rece.

„Nu m'așteptam să te întâlnesc aici. Și-apoi...
— Și-apoi?”

Mușat se uită în lături. Peste fața lui trecu abia văzută o umbră și fruntea i se încreși:

„Știu tot, zise el. Ieri seara nu m'am dus deadreptul acasă. N'am durmit, toată noaptea n'am durmit... Victor m'a găsit la cafenea. Eram numai singuri și mi-a spus tot ce s'a întâmplat până la plecarea lui.

Atelierul de țesături și cusături din Orăștie: Porturi de pădurence din Giurgeu și Orăștie.

pe lângă mine, o agrăii. Surizând și clipind din ochi se apropie de mine. Mă aplecai spre ea, ca s'o sărut. Atunci dintr'odată, toată fața ei se schimbă. Ochii ei, cari par'că se măriseră, exprimau spaimă și sfială. Se desfăcu din brațele mele și se depărtă grăbită.

În curând după scena asta, care mă tulbură adânc, văzui pe Mușat, venind către mine. Când mă zări, se opri și par'că voia să se 'ntoarcă, dar pe urmă totuș se apropie și se opri înaintea mea.

„Când m'ai văzut, voiai să te întorci, — i-am zis eu — de ce?”

Se uită la mine mirat și atins par'că ne-

L-am ascultat liniștit, până ce nu și-a tradat intențiunea. A fost destul de imprudent, ca să abuzeze de intimitatea noastră de prietini și a fost prea grav decât să nu fi părut ridicol. I-am răspuns astfel, încât el s'a sculat rușinat. Aș fi dat mult, să fi văzut la el și numai o umbră de părere de rău. Ne-am despărțit rece, fără să ne 'ntindem mâna. Ruptura dintre noi mă doare. Purtarea lui provocătoare a fost de prisos și fără rost. M'a indispus și m'a întristat, — dar nu m'a jignit. El nici n'a iuțit, nici n'a provocat plecarea mea. Tot ce-a făcut el, e că mi-a strecurat în suflet încă o picătură de otravă,

care nu omoară, dar amărește. Și asta eră de prisos, eră rău și neiertat — paharul eră doar și altfel prea plin...“

Pe când spuse cuvintele acestea, cari au fost cele din urmă ale lui, vocea îi tremură, fața lui eră îndurerată și ochii umezi. Pe când se depărtă, înfiorată de durere, am întins brațele după el, dar strigătul de desperare, care stă să izbucnească din pieptul meu, mi se opri în gât. Astfel s'a despărțit el de mine și poate niciodată nu va ști, ce a lăsat el în clipa aceea în urma sa.

Și acum când îmi reamintesc despărțirea noastră de-atunci, n'o pot pricepe și nu mă pot împacă: el m'a iubit, m'a iubit adânc

și atunci când părea nemilos și rece! Când s'a despărțit de mine, vocea lui tremură și ochii lui lăcrimau!...“

Aici Agata Bogdan se opri și tăcu. Un suspin adânc se ridică din pieptul ei, însoțit de-un vaer lin, abia auzit, ca vaerul unui copil, care moare.

„A doua zi mi-am părăsit casa pentru totdeauna. Advocatul meu termină mai târziu divorțul. De-atunci trăiesc aici, singură și astfel, cum mă vezi. Pe Mușat nu l-am mai văzut...“

Mă sculai și-mi luai rămas bun dela ea, fără să mai pot și să mai îndrăznesc a-i spune o vorbă.

Ion Grid.

Mărturisire.

Oriunde plec îți văd iubirea ta
Îmi bate 'n geam când soarele răsare,
Stă la altar de nu mă pot ruga
Și-mi iese 'n drum pe orișice cărare.
Îți simt iubirea ta oriunde-oi fi
Prielnică, curată, nevăzută
În nopți de chin când nu pot adormi
Ea se apleacă lin de mă sărută.

O, dacă-i simt răsufletul ei drag
Din fiecare mugur ce-a 'nflorit,
La ce se sbate dorul meu pribeag
Și fâlfăie ca vulturul rănit...
Pământule, la ce nu ne poți da
Din rostul tău iubirea fără jale,
Și tu la ce-mi trimiți iubirea ta
Pe aripă de vânt atâta cale.

Trimite-mi-o pe stele mai curând
Ele sunt pretutindenea deodată,
Și focul meu din inimă e sfânt
Ca strălucirea lor îndepărtată.
S'a pus în pieptul unui muritor
Atâta vrajă din albastra zare,
Și ce i s'a dat mână de-ajutor?
O inimă — nebună ca oricare.

Pământule, aș vrea să-ți fiu clăcaș
Cu braț de fier și inimă de pară,
Dar și-a făcut în pieptul meu sălaș
Un dor și-un vis frumos de primăvară...
Un vis curat ca neînțelesul crin,
Ce-i sărutat de-al dimineții soare
Și-un dor pribeag ca fluturii ce vin
De se opresc în sbor din floare 'n floare.

M'a fermecat cu armonii cerești
Dar nu poate durerea să-mi aline...
O, de-ai avea puteri să mă iubești
Ori eu tăria să te uit pe tine.

Maria Cunțan.

Pagini streine.

Maurice Maeterlinck.

S'a născut la Gand (Belgia) în 29 August 1862.

După ce termină cursul secundar la iesuși, trecu la Universitate ca să studieze drepturile, îndeplinind astfel cea mai fierbinte dorință a părinților săi.

Voia deci să se apuce tocmai de studiul pe care-l ură mai mult. „Ar fi trebuit să învăț medicina care mă atragea sau altă știință exactă. Dar dreptul e, par'că așezarea unor bariere, cari limitează și împiedecă instinctele sociale rele; e colecția paznicilor de nebuni din oraș, de pe stradă, din casă. Zidarii aceia de Romani au deschis spre exploatare o astfel de mină de piatră, în care poți tăia tot ce e posibil. A studii drepturile însemnează a te plimbu printru ruine, într'un țințirim, care ar fi totodată și șantier de construcții. Nu simțiam nici o clădire. Vieța și lumea ideilor aveă alt farmec pentru mine”.

Ajuns avocat „mulțumită diplomelor” fu silit să apere din oficiu câteva cauze criminale. Se lăsă deci de advocatură în curând și plecă la Paris.

Împreună cu câțiva poeți necunoscuți pe atunci din cartierul latin: cu Mikhaël, Pierre Quillard, Jean Ajălbert înființă revista „La Pléiade”, din care au apărut abia câteva numere. Se apropiă apoi de Villiers de l'Isle-Adam care avu mare influință asupra lui.

După un an, în 1889, se reîntoarse în Belgia și publică volumul de poezii intitulat „Serres chaudes”, scris încă la Paris; acestuia li urmă în curând drama „La Princesse Maleine”, tipărită de el însuș în 25 de exemplare numai, cari fură împărțite între prietini. Succes, însă, nu avu. Lumea și părinții îl certau și-l călneau pentru fantaziile lui.

Deodată însă apărū un articol în „Figaro” scris de Octave

Mirbeau, în care se vorbea despre el ca despre o revelație. Glasurile cântătoare amușiră, iar poetul începū a aveă încredere. Viitorul lui de scriitor eră întemeiat.

Se puse pe lucru. Adănci pe Shakespeare și epoca lui, apoi pe Shelley și Robert Browning, căută să pătrundă în sufletul clasicilor și filozofilor germani (mai ales în Părga, de Schopenhauer) și una după alta își dete la iveală minunatele sale opere, dintre cari fiecare formează o zea în dezvoltarea ideilor lui filozofice pline de adevăr și morală.

Poate înlănțuirea ideilor nici unui poet nu-i așa de unitară, nu se poate urmări cu atăta siguranță, regularitate și cu atăta dragoste ca dezvoltarea ideilor lui Maeterlinck. Pesimist, pătruns de o concepție fatalistă în întâiele sale opere, se apropiie tot mai mult de farmecul vieții, în cele următoare, până ce în „Oiseau bleu” („Paserea albastră”), opera sa din urmă aplaudată încă mai alaltăieri la teatru „Réjane”, se pătrunde de concepția faustiană, că da, există fericire pe pământ, dar o ajunge omul numai atunci când se jertfește pentru binele deaproapelui.

Mai adaug, că Maurice Maeterlinck, cu toate că-i născut și trăiește în Belgia la Oostacker, e francez cu trup cu suflet, (granițele politice sunt neputincioase în fața inclinațiunilor sufleteste). Mai anii trecuți a scris un articol, în care dovedia că cetățean francez nu-i acela care s'a născut între granițele Franței, ci acela care simte franțuzește și care nici o clipă nu încetează a simți că aparține Franței, simbolul neamului francez.

Pentru activitatea sa de literat și moralist a fost distins anul acesta cu premiul „Nobel” (200 mii de lei).

Iată lista scrierilor lui: „Serres Chaudes”, „Théâtre” 3 vol., „La Sagesse et la Destinée”, „La vie des abeilles” (trad. în rom.), „Le temple enseveli”, „Le double jardin”, „L'intelligence des fleurs” (trad. în rom.), „Le trésor des Humbles”, „Joyzelle” (dramă), „Monna Vanna” (dramă), „Monna Vanna” (libret), „L'oiseau bleu” (feerie), „Macbeth” (trad. din Shakespeare), „L'ornement des Noces spirituelles” (trad. din Ruysbrock Admirabilul), „Les disciples à Sais et les Fragments” (trad. din Novalis), „Album de douze chansons”.

V. S.

Interior.

De Maurice Maeterlinck.

Persoanele:

În grădină.

Bătrânul.

Streinul.

Marta și Maria } nepoatele bătrânului.

Un țaran.

Mulțimea.

Mama

Tatăl

Două fetițe } personaje mute.

Copilul

O grădină bătrână plantată cu sălcii. În fund o casă, ale cărei trei ferestre din parter sunt luminate. Se vede destul de lămurit o familie stând seara la lumina lămpii. Tatăl șade la colțul căminului. Mama, cu un cot pe masă, privește 'n gol. Două fetișoare, îmbrăcate 'n alb brodează, visează, și zimbesc în liniștea odăii. Un copilăș dormitează cu capul pe umărul stâng al mamei. Parcă, dacă se ridică vreunul, pășește, sau face un gest, mișcărilor-i sunt grave, încete, rari și ca spiritualitate de distanță, lumina și vălul nehotărît al geamurilor.

Bătrânul și Streinul intră 'n grădină, cu băgare de seamă.

Bătrânul. Iată-ne 'n partea aceea a grădinii, care se 'ntinde în dosul casei. Aici nu vin niciodată. Ușile-s de cealaltă latură.

— Sunt închise, și obloanele-s trase. Dar pe aici nu sunt obloane și-am văzut lumină... Da; stau la lumina lămpii încă. Noroc, că nu ne-au auzit; mama și fetițele ar fi ieșit poate, și atunci ce să fi făcut?...

Streinul. Ce facem acum?

Bătrânul. Aș vrea să văd mai întâi, dacă-s toți în odaie. Da pe tatăl-său îl văd șezând în colțul căminului. Stă 'n așteptare, cu mâinile pe genunchi... Mama se razimă 'n cot pe masă.

Streinul. Se uită la noi...

Bătrânul. Nu; nici ea nu știe unde se uită; ochii nu-i clipesc de loc. De văzut, nu ne poate vedea, suntem în umbra copacilor... Dar nu te mai apropiă!.. Cele două surori ale moartei încă-s în odaie. Brodează încetișor; iar copilășul a adormit. Sunt nouă ore la ciasornicul din colț... Habar n'au; și nu grăiesc nimic.

Streinul. Dacăm putea atrace luarea aminte

a tatălui lor și i-am putea face ceva semn? A întors capul încoace. Se bat oare la geam? Trebuie să afle care-va înaintea celorlalți...

Bătrânul. Nu știu ce s'aleg... Trebuie să fim cu mare băgare de seamă... Tatăl său e bătrân și bolnăvicios... Mamă-sa de asemenea; iar surorile-s prea tinere. Și-o iubiau cu toții, cum n'o să mai iubească nime 'n lume... Niciodată n'am văzut casă mai fericită... Nu, nu, nu te-apropiă de geam; ar fi mai rău... Mai bine să-i aducem vestea cât se poate de simplu; ca și când ar fi o întâmplare de rând; și să nu pari prea trist; altfel durerea lor va să întrecă pe a d-tale, și nu mai știu ce să facă... Să mergem de cealaltă parte a grădinii. Batem la ușă și intrăm, ca și când nu s'ar fi întâmplat nimic. Întâi o să intru eu; n'o să fie uimiți că mă văd; eu vin câteodată seara de le-aduc flori, sau poame și mai petrec vreun ceas, două cu ei.

Streinul. De ce să te mai însoțesc? Intră singur; eu aștept să mă cheme... Nu m'au văzut niciodată... Nu-s decât un trecător; suni un strein...

Bătrânul. E mai bine să fiu singur. O nenorocire, pe care n'o aduce unul singur, e mai puțin deslușită și mai puțin copleșitoare. La asta mă gândeam pe drum... Dacă intru singur va trebui să vorbesc din cea dintâi clipită; din câteva cuvinte o să afle totul și eu n'o să mai am nimic de spus; și mi-e groază de tăcerea ce urmează după cuvintele cari vestesc nenorocirea... A tunc i se sfășie inima... Dacă intrăm împreună, le spun de pildă după un ocol mai lung: Așa au dat de ea oamenii... Plutea pe rău la vale și mâinile-i erau împreunate.

Streinul. Nu-i erau împreunate mâinile; brațele-i atârnav dealungul trupului.

Bătrânul. Vezi d-ta, grăiește omul, fără să vrea... Și nenorocirea se pierde 'n amănunțimi... fără de cari, dacă intru singur are să fie 'ngrozitor la cele dintâi vorbe, după cât îi cunosc eu... și știe Dumnezeu ce se poate întâmpla. Dar dacă luăm cuvântul pe rând,

ne ascultă, și nu se mai gândesc, să cerceze vestea asta dureroasă. Nu uită că-i aci și mama ei, și că vieța ei atârnă într'un fir de păr... E bine, întâiul talaz să se spargă de ceva vorbe fără folos... Trebuie grăit nișel despre nenorociți, și să fie cruțați... Și cei mai nepăsători poartă, fără să știe, o parte a durerii... Căci ea se mprăștie așa de fără sgomot, și fără trudă, ca aerul sau lumina...

Streinul. Ți-s ude hainele de picură pe lepezi.

Bătrânul. Numai marginea de jos a mantalei mi s'a muiat. — Par'că ți-e frig. Pieptul ți-e plin de țărână... Pe drum n'am văzut-o de 'ntuneric...

Streinul. Intrasem în apă până la cingătoare.

Bătrânul. Trecuse multă vreme de când ai găsit-o, până am venit eu?

Streinul. Abiă câteva clipe. Mergeam spre sat, eră târziu și malul se 'ntunecă treptat. Imi urmam drumul cu ochii ațintiți asupra râului, fiindcă eră mai luminat decât drumul când deodată zăresc ceva ciudat la doi pași depărtare de un mănunchiu de trestie... M'apropiu, și-i văd deodată părul care i se ridicase aproape 'n cerc deasupra capului și rotia așa, după cum bătea apa... (În odaie cele două feteșoare întorc capul spre fereastră).

Bătrânul. Văzut-ai cum le tremură surorilor ei pe umăr părul?

Streinul. Și-au întors capu 'ncoace... Și-au întors simplu capul. Poate am grăit prea tare... (Feteșele-și reiau poziția lor de mai 'nainte). Dar iată-le nu mai privesc spre noi... Intră în apă până la cingătoare și o prinde puțin de mână și scoate la mal fără greutate... Tot așa eră de frumoasă, ca și surorile ei...

Bătrânul. Poate și mai frumoasă decât ele... Nu știi de ce... mi-am pierdut tot curajul...

Streinul. De ce fel de curaj grăiești d-ta? Am făcut tot ce putea face un om... Eră moartă mai mult de un cias...

Bătrânul. Dar azi dimineață trăia!... O 'ntâlnisem, când ieșiam din biserică... Imi spunea, că-o să plece, că merge să-și vadă bunicul... dincolo de râul unde-ai găsit-o... Nu știă când ne-om revedea... Trebuie că

avea de gând să mă 'ntrebe ceva; dar n'a avut atâta 'ndrăzneală, și m'a părăsit deodată. Dar acum îmi vin în minte toate astea... Și nu observasem nimic!... Mi-a zâmbit cum zâmbesc ceice vreau să tacă, sau cari să tem să nu le fie înțelese gândurile... Părea c'abiă mai are nădejde... ochii nu-i mai erau luminoși și nu m'au privit aproape de loc...

Streinul. Niște țărani mi-au spus, că ei o văzuseră rătăcind pe mal până spre seară... Credeau, că strânge flori... E cu puțință, că moartea...

Bătrânul. Nu se știe... Și ce se știe peste tot?... Eră, poate, una dintre acelea cari nu vreau să spună nimic; și doar fiecare poartă în sine mai mult decât un motiv de a nu mai trăi... Nu poți privi 'n sufletul omului, cum privești în odaia asta. Trăiești luni întregi alături de cineva, care nu mai e din lumea asta, și al cărui suflet nu se mai poate plecă; îi răspunzi fără să te gândești și iată ce se 'ntâmplă... Despre florile scuturate se vorbesc pline de zimbet iar întru 'ntuneric, plâng... Nici chiar un inger n'ar vedea, ce trebuie văzut; iar omul nu 'nțelege decât după lovitură... Aseară eră și ea colea, la lumina lămpii, ca și surorile ei și d-ta nu le-ai vedea așa, cum trebuie să le vezi, dacă nu s'ar fi 'ntâmplat asta... Par'că le văd de 'ntâia dată... La vieța de rând mai trebuie adăugat ceva înainte de a putea 'nțelege... Iată-le sunt lângă tine, ochii tăi nu le părăsesc o clipă; și tu nu le zărești decât în clipa când pleacă pentru totdeauna... Și totuș straniul sufletel, ce trebuie că aveă ea; sârmanul, și naivul, și nesecatul sufletel ce-aveă, băiete dragă, dacă a făcut, ce trebuie c'a făcut...

Streinul. În clipa asta zâmbesc tăcuți în odaie.

Bătrânul. Sunt liniștiți... N'o așteptau în seara asta...

Streinul. Zâmbesc făr' să se miște... dar uite tatăl lor pune un deget pe buze.

Bătrânul. Arată copilul adormit la sânul mamei sale...

Streinul. Ea nu 'ndrăznește să-și ridice ochii, de teamă să nu-i tulbure somnul...

Bătrânul. Iar ele nu mai lucrează... E li- niște-adâncă.

Streinul. Au lăsat să le cadă jurubița de mătasă albă...

Bătrânul. Se uită la copil...

Streinul. Nu știi că la ei încă se uită alții...

Bătrânul. Și la noi se uită...

Streinul. Și-au ridicat ochii...

Bătrânul. Și totuș nu pot vedeă nimic...

Streinul. Par fericiți, și totuș parcă au ceva...

Bătrânul. Se cred la adăpost... Au închis ușile; iar ferestrele au drugi de fier... Au întărit pereții casei învechite, au pus zăvoare la cele trei uși de stejar... Au prevăzut ei tot ce se poate prevedea...

Streinul. Nu trebui să sfârșim spunându-le... Ar putea sosi cineva să-i înștiințeze deodată... Eră o mulțime de țărani în luncă unde-i moarta... De bate unul dintre ei la ușă...

Bătrânul. Marta și Maria sunt acolo lângă moartă. Țăranii umblau să facă o targă de frunziș; și i-am spus celei mai mari să vină să ne dea de știre îndată ce-or porni. Se așteaptă să vie; ea mă va însoți... Nu am fi putut da ochi cu ei așa... Credeam, că n'avem decât să batem la ușă, să intrăm simplu, să căutăm câteva fraze și să le spunem... Dar prea mult i-am văzut trăind la lumina lămpii. (Intră Maria).

Maria. Vin bunicule.

Bătrânul. Tu ești! Pe unde-s?

Maria. Pe la poalele colinelor celor din urmă.

Bătrânul. Veni-vor ei în tăcere?

Maria. Le-am spus să se roage 'ncet. Marta-i cu ei...

Bătrânul. Mulți-s?

Maria. Satu 'ntreg e 'n jurul purtătorilor. Aveau și lumini... Le-am spus să le stingă...

Bătrânul. Pe unde vin?

Maria. Pe cărăruri. Pășesc încet...

Bătrânul. Este vreme...

Maria. Le-ați spus, bunicule?

Bătrânul. Tu vezi că nu le-am spus încă nimic... Așteaptă încă la lumina lămpii... Privește-i, dragă, privește-i: o să vezi ceva din vieță...

Maria. Oh! ce liniștiți par!... Ai zice că-i văd în vis...

Streinul. Aveți grijă, am văzut tresărind surorile...

Bătrânul. Iată-le se ridică...

Streinul. Parcă vin spre geamuri... (Una dintre surorile de cari e vorba se apropie în clipa aceasta de fereastră întâia, cealaltă de a treia; și proptindu-și mâinile 'n geamuri privesc lung în întineric).

Bătrânul. La fereastră din mijloc nu vine nime...

Maria. Privesc... Ascultă...

Bătrânul. Cea mai mare zâmbește spre ceea ce nu vede...

Streinul. Și a doua-i cu ochii plini de spaimă...

Bătrânul. Aveți grijă; nu se știe până unde se 'ntinde sufletul în jurul omului... (Tăcere lungă. Maria se strânge la pieptul bătrânului și-l îmbrățișează).

Maria. Bunicule!...

Bătrânul. Nu plânge dragă... ne vine el rândul... (Tăcere).

Streinul. Ce 'ndelung privesc!...

Bătrânul. Și de-ar privi o sută de mii de ani, tot n'ar zări nimic, bietele surori... noaptea-i prea 'ntunecată... Ele se uită 'ncoace; iar nenorocirea sosește pe dincolo...
Streinul. E un noroc, că se uită 'ncoace... Nu știu ce s'apropie dinspre lunci...

Maria. Eu cred, că-i norodul... Sunt de parte... abi-i poți desluși...

Streinul. Urmează unduirea cărării... iată-i, că se arată iarăș, alătura de-un povârniș luminat de lună...

Maria. Ah! ce numeroși par... Alergau chiar și din mahalaua orașului, când am venit eu... Fac un ocol mare...

Bătrânul. O să vină cu toate astea; îi văd și eu... Trec de-a curmezișul luncilor... Par așa de mici încât abi-i deslușești dintre ierburi... Ai zice, că-s niște copii cari joacă la lumina lunii; și dacă i-ar vedeă ele, n'ar înțelege... Zadarnic le-au întors spatele, ei s'apropie cu fiecare pas, ce-l fac, și nenorocirea crește mai mult de două ciasuri încoace. Și n'o pot împiedeca să nu crească; iar cei ce-o aduc, n'o mai pot opri. Căci și asupra lor a pus stăpânire și ei trebuie să-i slujească... Își are scopul său și-și urmează calea sa... Nu se obosește niciodată și n'are decât un singur gând... Iar ei sunt siliți să-i dea forțele lor. Și sunt triști, dar vin... Li-e milă, dar trebuie să înainteze...

Maria. Cea mai mare nu mai zâmbește, bunicule...

Streinul. Părăsesc geamurile...

Maria. Și-și sărută mama...

Streinul. Cea mai mare a desmierdat bucelele copilașului, dar el nu se deșteaptă...

Maria. Oh! uite, tatăl lor, vrea să-l sărute și pe el...

Streinul. Acum tăcere...

Maria. Vin lângă mama lor...

Streinul. Iar tatăl urmărește cu ochii limba cea mare a ciasornicului...

Maria. Ai zice că se roagă bietele, fără să știe ce fac...

Streinul. Ai zice că-și ascultă sufletele... (Tăcere).

Maria. Bunicule, nu le spuneți astăsară!...

Bătrânul. Pierzi și tu curajul... Știam eu, că nu trebuia să privim. Sunt aproape de optzeci și trei de ani și acum mă uimește de 'ntâiadată priveliștea vieții. Nu știu de ce mi se pare straniu și grav tot ce fac ei...

Îi văd lângă lampă așteptând întunerecul tocmai precum l-am așteptă și noi lângă a noastră; și totuși parcă-i privesc din înălțimea altei lumi, fiindcă știu un mic adevăr, pe care ei nu-l știu încă... Așa-i, copii?

Spuneți-mi, de ce sunteți palizi și voi? Nu știam că vieța ascunde ceva așa de trist, și că-i înfioară pe cei ce-o privesc... Și nici odată nu s'ar fi întâmplat, să mă cuprindă teama privindu-i așa de liniștiți... Au prea multă încredere în lumea asta... Iată-i colea,

despărțiți de vrăjmaș prin niște amărîte de geamuri... Cred, că n'o să se 'ntâmple nimic, fiindcă au închis ușa, și nu știu că 'n suflete totdeauna se 'ntâmplă ceva, și că lumea se sfârșește la ușile caselor... Așa-s de siguri de mica lor vieță, și habar n'au c'atâți alții știu mai mult despre ea decât ei; și că eu, biet moșneag, țin aici, la doi pași de ușa lor, micuța lor fericire 'ntreagă în mânilor mele bătrâne, pe cari nu 'ndrăznesc să le deschid...

Maria. Fie-vă milă, bunicule...

Bătrânul. Nouă ni-e milă de ei dragă, dar lumii nu-i e milă de noi...

Maria. Spuneți-le-o mâne, bunicule, spuneți-le-o când va fi ziuă... n'o să fie așa triști...

Bătrânul. Poate ai drept... Ar fi mai bine să lăsăm totul întru întuneric. Durerii i-e dulce lumina... Dar ce ne-or zice ei mâne? Nenorocirea face pe oameni geloși; și cei, pe cari i-a lovit, vreau s'o cunoască înaintea streinilor. Nu le place, să fie lăsată în mânilor necunoscuților... Am părea ca și când am fi furat ceva...

Streinul. De altfel nici nu mai e vreme; aud dejă murmurul rugăciunilor...

Maria. Sunt aici... Acum trec prin dosul gardurilor. (Intră Marta).

Marta. Iată-mă, l-am adus până aici. Le-am spus s'aștepte 'n drum. (Se aud strigăte de copii). Ah, copiii strigă încă... Îi oprisem să vină... Dar vreau să vadă și ei, și mamele n'ascultă... Mă duc să le spun... Ba nu; au tăcut. — Gata-i totul? Inelul găsit la ea l-am adus... Am culcat-o eu însumi pe targă. Parcă doarme... Dar ce necaz am avut! părul nu voia de loc să mi se supună... Pe unii i-am pus de-au cules vioarele... E trist — dar alte flori nu erau... Ce faceți aici? De ce nu sunteți lângă ei?

(Privește la geamuri). Nu plâng?...
Bătrânul. Marto, Marto, prea multă vieță e 'n sufletul tău, tu nu poți înțelege...

Marta. De ce n'aș înțelege?... (După o tăcere și 'ntr'un ton de mustrare foarte gravă). N'ați avut puterea s'o faceți, bunicule...

Bătrânul. Marto, tu nu știi...
Marta. O să le spun dar eu.

Bătrânul. Stai aici, dragă și privește o clipă.
Marta. Oh, ce nenorociți-s!... Nu mai pot aștepta oamenii...

Bătrânul. De ce?
Marta. Nu știu... dar nu mai e cu putință!...

Bătrânul. Vino 'ncoaci, dragă!...
Marta. Ce răbdare au!...

Bătrânul. Vino 'ncoaci dragă!...
Marta. (intorcându-se). Unde ești, bunicule?

Așa de nenorocită-s încât nu te mai văd... Nu mai știu nici eu, ce să fac...

Bătrânul. Nu te mai uită la ei; până n'or ști tot...

Marta. Eu vreau să merg cu d-ta la ei...
Bătrânul. Nu Marto, rămâi aici... Șezi lângă soru-ta pe banca asta veche de piatră, cu spatele spre peretele casei și nu te mai

uită la ei... Ești prea tânără; n'o să poți uită... Tu nu știi ce-i o fată, în clipa, când moartea trece 'n ochii ei... Poate, o să fie țipete... Să nu te 'ntorci... Poate, n'o să fie nimic... Peste tot, să nu te 'ntorci dacă nu vei auzi nimic... Mersul durerii nu se știe din 'nainte... Câteva suspine cu rădăcini adânci, e de obiceiul totul... Nu știu ce să fac nici eu, când îi voi auzi... Asta nu mai aparține vieții acesteia... sărută-mă copila mea, înainte de ce intru... (Iese. Murmurul rugăciunilor s'a apropiat treptat. O parte a norodului umple grădina. Se aude alergând cu pași surzi, și șoptind).

Streinul (cătră mulțime.) Stați aici!.. nu v'a propiați de geamuri... Ea unde-i?

Un țaran. Cine?

Streinul. Ceilalți... purtătorii...

Țaranul. Vin pe aleea care duce la poartă. (Bătrânul se depărtează. Marta și Maria sed pe banca, intoarse cu spatele spre ferestrii. Sgomot ușor în mulțime).

Streinul. Tăcere!... Nu vorbiți. (Cea mai mare dintre cele două surori se ridică și merge de trage zăvoarele la ușă...)

Marta. Deschide!

Streinul. Dimpotrivă, închide. (Tăcere.)

Marta. N'a intrat bunicul?

Streinul. Nu... Fetița vine de se așază iarăș lângă mamă-sa... ceilalți nu se mișcă de loc; iar copilul doarme. (Tăcere.)

Marta. Sorioară dragă, dă-mi mâinile...

Maria. Marto! (Se 'mbrățișază și se sărută.)

Streinul. Trebuie c'a bătut la ușă... Toți și-au ridicat capul deodată... se uită unii la alții...

Marta. Oh, oh! sorioara mea!... Îmi vine să țip și eu... (Își innăbușește suspinele pe umărul soru-sii.)

Streinul. Trebuie că bate încă... Tatăl lor privește ceasornicul... Se ridică.

Marta. Mario, sorioară dragă, vreau să intru și eu... Nu mai pot fi singuri...

Maria. Marto, Marto! (O reține.)

Streinul. E la ușă... Trage zăvoarele... Deschide cu băgară de seamă...

Marta. Oh!... Nu se vede...?

Streinul. Ce?

Marta. Cei cari aduc...

Streinul. Abia deschide... Nu văd decât un colț de pajiște și țîșnitul apei... Nu lasă ușa din mână... se dă 'ndărăt... Parc'ar

zice; „Ah, d-ta ești!“... Ridică brațele... Închide cu grije ușa... Bunicul d-voastră a intrat în odaie... (Mulțimea s'a apropiat de geamuri. Marta și Maria se ridică întâi pe jumătate, apoi se apropie și ele ținându-se strins la olaltă. Se vede bătrânul înaintând în odaie. Cele două surori ale moartei se ridică; mama lor se ridică și ea, după ce-și așează cu grije copilul pe fotelul de pe care s'a sculat; astfel că de-afară micuțul se vede dormind, cu capul puțin plecat, în mijlocul odăii. Mama înaintază spre bătrân și-i întinde mâna, dar și-o trage înapoi, înainte de a fi avut bătrânul vreme să i-o apuce. Una dintre fetițe vrea să ia mantaua, iar cealaltă-i împinge un fotel. Dar bătrânul face un mic gest de refuz. Tatăl lor zâmbește intru câțva cu mirare. Bătrânul privește spre geamuri).

Streinul. Nu 'ndrăznește să le spună... S'a uitat la noi... (Vuiet în mulțime).

Streinul. Tăceți!... (Bătrânul văzând feje la geamuri, și-a 'ntors repede ochii. Cum una dintre fetițe îi împingeă mereu înainte fotelul, se așează în sfârșit pe el și-și trece în mai multe rânduri mâna dreaptă peste frunte).

Streinul. Șade!... (Șed ceilalți, cari sunt în odaie, în vreme ce tatăl vorbește cu volubilitate. În sfârșit își deschide gura bătrânul, și sunetul glasului lui parcă atrage atenția. Însă tatăl fetițelor îl intrerupe. Bătrânul începe din nou și incetel cu 'ncetul toți devin nemîșcați. Deodată mama tresare și se ridică).

Marta. Oh, mama 'ncepe a înțelege!... (Se 'ntoarce și-și ascunde fața 'n mâni. Vuiet nou în mulțime. Se 'nghesuiesc. Copiii țipă să-i ridice, să vadă și ei. Cea mai mare parte a mamelor așa face.)

Streinul. Tăcere!... Nu le-a spus încă... (Se vede că mama 'ntrebă pe bătrân cu teamă. El mai spune câteva vorbe; apoi deodată se ridică toți și par a-l întreba de scurt. Bătrânul face atunci cu capul un semn ușor de afirmare).

Streinul. Le-a spus... Le-a spus-o deodată!...

Glasuri în mulțime. Le-a spus!... Le-a spus!...

Streinul. Nu s'aude nimic... (Bătrânul se ridică și el; și fără a se 'ntoarce arată cu degetul ușa dela spatele lui. Mama, tatăl și cele două fetițe se aruncă spre ușă, pe care tatăl lor n'o poate deschide 'ndată. Bătrânul vrea să oprească mama de-a ieși).

Glasuri în mulțime. Ies!... Ies!... (Inghiesuială 'n grădina. Toți tăbărăsc de cealaltă parte a casei și dispar afară de strein. Acesta rămâne la ferestrii. În odaie ușa se dă 'n sfârșit în lături, toți ies deodată. Se zărește cerul instelat, pajiștea și țîșnitul apei în bătaia lunii, în vreme ce în mijlocul odăii goale, copilul își urmează pașnic somnul. — Tăcere).

Streinul. Copilul nu s'a deșteptat!... (Iese și el).

Trad. de Vasile Stoica.

Dări de seamă.

Dr. Sztripszky Hiador és Dr. Alexics György, *Szegedi Gergely énekeskönyve XVI századbeli román fordításban*. Budapest, 1911. 229 pag.

În vremuri ca acestea de înțepte războiri interne și externe, cu inutile irosiri de energii creatoare, mintea ți se îndreaptă spre tărâmul întins al artelor și științei, unde adeseori crezi să găsești seninătatea olimpică și liniștea edificativă ce să desface din paginile pline de avânt înviorător și înțelepciune nouă ale capetelor gânditoare.

Le cauți, cu sentimentul unei datorii superioare în sufletul sbuciumat, la neamul tău, te duci departe în țările de veche cultură trainică și întinsă, și fără voie te oprești și la aceia cu cari un capricios joc al sorții, te-a sorocit să trăiești lungi veacuri de vecinătate vitregă.

Îi avem pe Unguri. Trăind împreună sute de ani sub acelaș cer milostiv, pentru noi de-atâtea ori atât de puțin milostiv, eră foarte firesc să existe și să se desvolte o tendință de cunoaștere reciprocă în toate manifestările spiritului omenesc.

Acest proces de scrutare împrumutată, în timpurile apropiate de noi, a început a deveni mai intensiv, mai serios, căutând să îmbrace rezultatele câștigate în haina solidă științifică. La început deși nu exactă, dar obiectivă în o măsură oarecare, apoi credințele divergente, idealurile opuse cătră cari se îndreptau sufletele noastre, luptele cără au devenit tot mai pronunțate, mai impulsive, au început a scădea tot mai tare valoarea eternă a principiului de obiectivitate. Lupta dusă și pe teren științific, busola acestui sigur criteriu de apreciere și judecare, a fost înlocuită prin introducerea tendenționismului științific, care a denaturat tot rezultatul cercetărilor altădată atât de folositoare. Așa a răsărit în capul străinilor zăpăceala, iar în sufletul nostru revolta.

Această atitudine de seducătoare sau vertiginoasă obiectivitate și simpatie provocatoare, se poate găsi atât în literatura Sașilor cât și a Ungurilor. Cu deosebire, însă, ea se poate urmări bine pe tărâmul științei etnografice și istorice.

S'ar putea alcătui un lung pomelnic al acestor „eroi”, autori de lucrări pseudo-științifice, în cari ignoranța și reacredința se lefăiau fără nici o pudoare. S'a atentat prin acest procedeu veacuri dearându-l, în mod sistematic și insolent la bunăcredința și lipsa de orientare a popoarelor nu numai indigene, ci și apusene.

Această tendință de discreditare a noastră prin intermediul științei, s'a urmat, însă, abia în deceniile din urmă mai sistematic, de când adecă afirmarea noastră conștientă și cuceritoare pe toate terenurile, s'a socotit primejdioasă pentru existența Ungurilor stăpânitori, sau a jupânilor Sași totdeauna circumspecți și sicofanți.

În fața acestor detractori, noi n'am dovedit totdeauna o ținută serioasă și categorică. Adeseori — în conștiința dreptății noastre — nici n'am pedepsit c'un

răspuns, exhibițiile lor confuze, puse în circulație cu intenții ascunse.

Firește chiar când s'a dat acest răspuns într'o revistă românească oarecare, serviciile aduse au trebuit să fie foarte minimale, câtă vreme ele aveau nevoie să fie cuprinse în limba insultătoarelor și trâm-se lumii seduse. Aceasta e singura cale combativă, menită să dea rezultate pozitive. Că ea nu s'a urmat, decât cu câteva excepții, a fost o mare greșală din partea noastră.

Publicul străin n'avea nici o cunoștință despre răspunsurile noastre documentate și astfel impresiile culese din cartea străină tendențioasă, i se prefăceau în convingeri aproape imutabile.

Va trebui deci, de aci înainte să procedăm și noi în felul popoarelor culte apusene, alegând numai acele arme și căi, cari sunt în măsură să ducă la biruință.

Din nefericire pomelnicul acestor farsori științifici a început să fie întregit și cu oameni din neamul nostru. Șegheștii cu tupeul lor special pentru ce n'ar precupeți și știința, în realizarea scopurilor de parvenism respingător? Existențe ca ei, sunt totdeauna ahtiași după profesii avuabile. Și iată-l astfel și pe onorabilul Dr. Alexics György în rândul acestor miologi și păiațe de bălcu, cerșind gloria ieftină a ponegritorilor întrepizi.

Că echivocal domn Alexics este mare cameleon politic, o știam de acum câțiva ani, când improvizându-se în apărătorul jongleurului Apponyi, trimisese faimoasa scrisoare marelui protector al naționalităților oprimate, regretatului Björnson, declarând solemn că noi trăim aici ca în sânul lui Avram.

L-am mai văzut apoi, curând după aceea, când cu biruința adversarului său Șeghescu „regeneratorul neamului românesc” cum i s'ar zice în jargon „autorizat”, la catedra universitară, jucându-ne o nouă festă prin declarațiile sale de naționalism categoric spuse studenților nedumeriți.

Dela slaba „istorie a literaturii românești” tipărită în ungurește, d-sa a mai făcut un pas pe acest teren pseudo-științific, care de sigur are să-i aducă recunoaștere din partea dușmanilor noștri.

De astădată, însă, d-l Alexics György a ținut să împartă roadele acestei glorii foarte puțin invidiabile cu un alt ipochimen Dr. Sztripszky Hiador, probabil o polecră polono-ruteno-maghiară.

Ei s'au asociat și au scos la lumină odioasa elucubrație pusă în fruntea acestei dări de seamă.

Partea întâi istorico-culturală, pe lângă multele greșeli istorice, cuprinde aproape în fiecare pagină cele mai incalificabile injurii la adresa bisericii, preoțimii și poporului românesc.

Am ocupat Carpații prin veacul XIV și XV în calitate de popor nomad, popor de păstori. Din punct de vedere etnic suntem un fel de „faraoni” rătăcitori, cam ca țigani de azi, adăpostindu-ne sub acelaș acoperiș cu vitele. În opoziție cu noi însă cât de înaintați erau Ungurii

și Sașii. Cauza: biserica ca factor de cultură. Ea n'a avut nici o putere de viață, fiindcă eră o biserică formalistă. Călugării erau niște indolenți, ignoranți și înșelători. Niște tipuri de vrăjitori și „șolomonari” (p. 34 și urm.) Procesiile făcute la mănăstiri, aveau din punct de vedere cultural aceeași importanță ca și un bălcu. Cu privire la preoți nu găsești decât vorbe de ocară și cele mai revoltătoare zeflemizări. Pregătirea lor e zero. N'au nici un rol în cultivarea poporului. Numărul lor e foarte mare. Aceasta a și împiedecat străbătarea culturii adusă de reformație. Pentru confirmarea ignoranței preoților, aduce o glumă imposibilă, pe care o cetisem în „Gura Satului” sau în „Vulturul” pusă în gura unui preot săsesc cu ocazia instalării sale. (p. 65.) Sunt deopotrivă cu preoții ruteni, cari nici ziua Duminecii n'o mai știau. Aceeșă prostie caracterizează și poporul românesc pus în privința facultăților sufletești alături cu Rutenii d-lui Sztripszky, deși e foarte bine cunoscută ignoranța acestui popor, de care se face mult haz.

Tot atât de inculți erau și episcopii români. Pe lângă că nu țineau legături cu poporul, mai erau în schimb și niște veritabili simoniști. Epigrama deplasată:

„Nu te teme tu nimică
Până ce eu sunt Vlădică
Pune numai zloți o miie
Și ți-oi da ție popie (p. 66)

ar avea să confirme aceste acuze, foarte puțin verosimile la adresa vechilor noștri episcopi. Și ca o culme a lipsei de rușine d-l Alexici György nu se sfiștea a reproduce o însemnare balcanică nu numai de cel mai prost gust, dar în același timp și cât se poate de obraznică și calunioasă la adresa episcopilor și preoțimei. Pur și simplu i s'a adus episcopului spre sfințire un măgar, de-a cărui coadă era legată o pungă cu galbini. Episcopul scoate cei 50 de galbini și declară: „Az eleje ugyan számárnak látszik, de a hátuljáról úgy látom, hogy papnak való” (p. 66).

În zeflemea cuvintele cari caracterizează atât de frumos religiozitatea adâncă a poporului nostru, câte lunci, atâtea cruci, vrând totodată să ironizeze și mulțimea preoților. Iși bate joc de cultul sfinților, afirmând că Românii pentru a stânge incendiile ies cu icoanele și praporii din biserică, ori vreau să împiedece lăpșirea focului, prin așezarea copiilor mici cu brațele încrucișate pe vârful edificiilor primejduite (pag. 76—77). Are și o notă urită despre felul cum a maltratată un rus icoana sf. Nicolae, fiindcă nu i-a ajutat să fure un cal (p. 77). Insultă așezămintele canonice ale bisericii ortodoxe, numind d. p. mătâniile în mod ironic un fel de gimnastică suedeză (pag. 51). Debitează că biserica ortodoxă consideră femeia drept un animal necurat, fiindcă n'are voie să intre în altar, sau să se atingă de odăjdiele preotului ori chiar să le repareze (p. 75). În acest tenor e ținută partea primă a regretabilei dia-

tribe ordinare, căreia i se mai adaugă și o sumă de inexactități istorice, ca aceea că cea mai veche mănăstire românească e cea din Peri, că în veacul XIV n'am avut episcopie, că mănăstirea din Muncaciui s'a zidit la 1390, cea din Geoagiu la 1557, că postul e o producție a bogomilismului ș. a.

Vorbește apoi despre luteranism și calvinism în biserica ardeleană, afirmând că luteranismul de aceea n'a prins între Români, fiindcă li s'a impus liturgia în nemțește (p. 111). Asta e o aserție nouă și îndrăzneală în istoriografia noastră sprijinită numai pe baza unei comunicări a profesorului dela gimnaziul săsesc din Sibiu Samuël Wolff prin 1801 (cf. De vestigiis Ruthenorum in Transilvania. Cibinii 1801). Ea n'are temeiul sigur, și prin urmare nu poate fi primită decât ca o ipoteză, pe care rămâne s'o dovedească d-l Alexics György. În schimb însă ridică în slavă Calvinismul, care a știut câștiga pe Români prin tactica sa înțeleaptă și simpatică. El a dat limbii românești dreptul de-a intra în biserici, urmărind o sistematică muncă de cultură româno-calvină. Aici trebuie să înșirăm și cântările bisericesti din veac. XVI-lea, cari nu sunt decât o traducere a celor latine. Între acestea se înșiră și un fragment de 10 cântări calvino-unitare, găsit la un anticar din Pesta, și cumpărat de bibliofilul român de acolo Dr. Todorescu. De aici a și fost numit „Fragmentul Todorescu”. El ar fi cel mai vechiu monument de limbă românească tipărit cu litere latine. Și anume e o traducere după cartea de cântări alui Szegedi Gergely eșită întâiu la 1562 în Dobrițin. Ortografia ungurească îi face să afirme că traducătorul a fost un ungar, și astfel cade ponosul pe bietul episcop român Paul Turdași din Lančrâm (p. 144). Tipograful a fost Rudolf Hofhalter, fiul lui Rafael Hofhalter dela tipografia lui Ion Sigismund din A.-Iulia, și cântările au fost scoase în tiparul din Oradea-mare între anii 1570—1573 (p. 142). În legătură cu acest fragment se amintesc și cântările lui Grigore Sándor de Agyagfalva dela 1642 și ale lui Ion Viskó de Boldogfalva din 1697, cari ambele sunt copii ale susnumitului fragment, completate cu alte cântări și texte noi. Câteva analize comparative și considerații limbice încheie această parte destul de interesantă prin subiectul ce tratează.

Acesta este în resumat, cuprinsul lucrării celor doi autori. S'a văzut că ea pentru noi nu e altceva decât un pamflet lui generis, plin de falșuri istorice și injurii revoltătoare. Față cu astfel de tiparuri puțin onorabile, ar trebui să se procedă în felul cum am amintit la începutul acestei succinte dări de seamă.

Deocamdată o semnalăm aici pentru orientarea cetitorilor români, cu atât mai vărtos că d-l Alexics György amenință că-și va scoate diatriba și în românește, în credința c'a făcut poate o mare ispravă națională și astfel atentează și la recunoștința noastră. Între a noastră și aceea a Ungurilor, va fi, însă, o desebire oarecare.

Dr. I. M.

Cronică.

O revistă, pe care o cetim rar. Sunt reviste literare, pe cari noi nu le putem vedea, decât întâmplător, căci pe aici librării nu le vând, nici în schimb nu ne vin, probabil din motivul simplu, că apar din norocire în foarte puține exemplare. Printre aceste periodice remarcăm mai cu seamă „Vieța Nouă”, organul de propagandă ardeleano-fobă al d-lui Ervin Densușianu, amic și aliat, în cele estetice și naționale, cu raritatea intelectuală dela noi, din Cluj, cu Emil Isac.

Cu chiu, cu vai, ne-am procurat din București ultimele numere ale acestei ciudate reviste, a cărei formă este de o castitate albă, neîntrecută și al cărei fond e o abnormitate de vorbe goale în cele mai bune cazuri. Câteva traduceri din literatura modernă franceză, făcute de băeți nevrstnici literaricește; câțiva colaboratori, elevi ai profesorului, care îi hrănește cu zestrea sa estetică; incolo împunsături necăjite împotriva ardelenilor și a scriitorilor acestora și trivialități, eșite dintr'un suflet sucit din fire și o sfortare zadarnică pentru infiriparea unei direcțiuni noi în viața literară. Iată rostul mat al revistei decadente.

Cum să ne explicăm svârcolirea asta a d-lui director împotriva ardelenilor, este o problemă cam complicată. În aparență supărarea asta îi provine mai întâi din amorul propriu jignit, știindu-se refuzat categoric de cetitorii noștri de aici, atât pentru versurile sale livide, cât și pentru propoveduirile sale forțate. Enervările d-sale mărunte față de ardeleni pot apoi să se înțeleagă și din împrejurarea, că d-sa are o mentalitate de renegat, care-și tăgăduiește originea și leagănul din Făgăraș. D-sa și-a renegat chiar părinții și rudeniile de-acasă, din Hunedoara, când și-a bătut joc de opinci și de căciulile de oaie, după toată rânduiala parvenitilor, cari știu să se înfășoare în spoielile pariziene și în aspirații, întemeiate pe fumuri. Sterilitatea asta de sentiment și afectările acestea ale bieteii prodișite desrădăcinate din ogrorul nostru nu ne sperie cătuș de puțin, nici măcar cât tovarășul său de arme, d-l Zamfirescu. Dimpotrivă, pentru a-l arăta mai bine, ca să și-l însemne cetitorii noștri ca pe un scump „compatriot”, îi vom reproduce aici câteva mostre de ură veninoasă din numerele revistei, ce ni s'au trimis. — Ascultați expresiile așa de cinstitute și de fine, cari caracterizează pe prietenul și fratele cauzei culturale din Transilvania.

Din „Vieța Nouă” dela 1 Octombrie 1911: „Adevăratul naționalism lucrează prin adevărata cultură modernă(?)... Când mă vor convinge frații de pe Târnave și Mureș, — cari au gata mâna pentru toate bugetele dela noi, ca s'o întindă pe urmă în noari, când le convine și să arunce în dreapta și în stânga, — atunci îmi voi schimbă părerea! Poate să scrie d-l Goga oricâte versuri de patriotism subvenționat (= o minciună grosolană din partea numitei reviste! Red. „Luc.”) și d-l Lucaci să țină oricâte discursuri, congestionate, — lucrurile nu se vor schimbă”...

„Vieța Nouă” dela 15 Octombrie 1911, vorbind de dascălii ardeleni „în lecțiunea sa de deschidere dela facultatea de litere, a sărit(?) toată ceata nepricepuților din Ardeal”...

În același periodic, dela 1 Noembrie, găsim rândurile: „Tot așa judecă pe Eminescu și cenușerii din Transilvania, cari nu văd literatura, decât unde se scutură biciul străinilor(?) și se umflă fraze răsuflăte... Și dacă d-l Iorga a ținut să prezinte pe Eminescu numai ca „naționalist”, pentru cinstea memoriei lui trebuie să spună, că n'a fost la el o speculă și nu s'a gândit niciodată să înființeze tipografia și bănci pentru ambiții personale și traficuri”...

În același jargon, aflăm în Nr-ul dela 15 Noembrie o altă perlă dela finul estet: „Cum l-a părăsit Sadoveanu (pe d-l Iorga) astfel l-au părăsit și unii Ardeleni, obișnuiți să-și grăbiască picioarele, unde literatura uple buzunarele”...

Ajunge, credem.

Fragmentele aceste, cu lipsa lor de dovezi, cu lungile și repetatele extravagante ale unui renegat ardelean, cu frivolitatea de a „jongla”, cu vorbe grele de injurii la adresa muncii fraților săi de-acasă, improvizatul nostru dușman, inaripatul Ervin, este mai mult un mestecător de palavre, decât o fire serioasă și demnă — în rolul ce-l joacă.

O observație în trecut. Am observat în timpul din urmă, că în polemicele multe și mărunte de actualitate, se aduce revistelor literare din România o mare vină; de ce ar fi conduse de profesori? Faptul precum se știe, există în realitate. Astfel la „Vieța Românească” din Iași director este d-l C. Stere, profesor de drept constituțional. La venerabilele „Convorbiri Literare” conducerea literară este în mâinile d-lui S. Mehedinți, profesor de geografie. „Noua Revistă Română” este sub paza estetică a d-lui Rădulescu-Motru, filozof de specialitate. Și „Vieța Nouă” e pătrunsă de spiritul decadent al poetului Ervin, în loc de a fi un organ filologic al d-lui Ovid Densușianu. Însuș d-l Dragomirescu, marele răpunător de reviste proprii, care, spre nenorocirea viitorilor săi colaboratori, a luat direcția la noua revistă a d-lui Xenopol, este o apariție eminamente dascălească în presa literară. Și, de încheierea acestei serii, nu vom uita a aminti și de întreprinderea d-lui profesor Banu, care a ridicat de curând steagul „Flacărei” literare la București.

Văzând această presupusă pacoste, ce bănuie pe la revistele de dincolo, ne-am adresat mai multor colegi și prieteni dintre scriitorii de-acolo, întrebându-i, dacă ne-ar putea spune și nouă, motivele pentru cari profesorii se îmbulzesc așa de suspect la rolul de îndrumători ai literaturii, spre nemulțumirea scriitorilor. Primind mai multe răspunsuri, cari sunt aproape de aceeași credință, reținem următoarele rânduri: — „Cât pentru cazul cu profesorii în literatură — scrie

un tovarăș bucureștian — nu găsec nimic de mirat. Se știe doar pretutindeni, că oamenii aceștia sunt de obicei specialiști în anumite alte materii, pe cari le propagă neîntrerupt dela catedră. Această catedră constituie singurul lor apostolat adevărat, singurul ideal, pe care îl pot realiza. Cum ei își deprind intelectul, memoria și gustul mai mult cu o singură disciplină științifică și lucrează mai ades în aceeași direcție, existența lor are mai mult rostul unei mașini, care poate fi productivă pentru progresul neamului. Rău pentru dâșii este, însă, că natura a făcut economie cu talentele și în cecece privește partea lor literară și artistică, le-a lăsat-o mai atrofiată, mai puțin simțitoare ca la alte ființe. E vitrigoitatea naturii deci la mijloc. Nu vedeți cât de anormal este cazul d-lui Densușianu, care aleargă de atâta vreme după un strop de talent poetic și de deschizător de drumuri literare, câtă vreme filologia li ofere brațele deschise"...

„Fără nici o îndoială — ne scrie un alt prieten — că profesorii literați, cari se cocotează în fruntea revistelor, aparțin unei caste omeștii deosebite. Dacă uneori reușesc să adune în jurul lor un stol de scriitori de toate genurile, ei o fac mai mult pentru a-și ridică o platformă pentru intrarea lor în cercuri sociale mai largi. De felul lor însă directorii ăștia sunt șabloane mișgaloase și niște grămăciți. Judecata lor este o balanță pedantă. Tendința lor un calcul. Deci fără temperament și foarte puțin accesibili frumosului și adevărului din operele scriitorilor, conducerea lor nu este atât de mult o vocațiune specială pentru artă și literatură, cât o cestiune de vanitate"...

Mulțumim prietenilor noștri pentru aceste explicații. În trecut însă ne formulăm și noi câteva reflexiuni.

Nouă ni se pare, că pericolul acesta din partea profesorilor n'ar trebui să ne alarmeze prea tare! Căci, ori și cum, confrății noștri ar trebui să știe, că puțină disciplină la revistele literare nu strică, iar, ceace sunt mai pregătiți pentru disciplină, sunt tocmai profesorii. Cunoaștem cu toții trecutul nostru și al revistelor și știm ce au pășit scriitorii-artiști cu revistele din ultimii ani. Ce sgomot, cât entuziasm și câtă convingere în izbândă, ca la niște pescari cântăreți, cari pleacă cu bărcile în larg și înfruntă cu vitejie furtuna, în căutarea mărganului! Dar unde ne sunt astăzi spiritele independente cu revistele lor? Și-au risipit cuiburile și și-au căutat adăposturi mai burgheze! Rostul practicilor directori și profesori literați este mai mult un semnal al vremii, deci nu trebuie să ne sperie!

Partidele politice din România și literatura. În timpul din urmă problema aceasta a fost de palpitantă actualitate în presa din Regat. Ea a fost tratată și mai înainte cu destulă competență de către publiciști de seamă. Dar e sigur, că nu a avut atâta interes ca acum, când mișcarea literară este mai activă ca de altădată și când se nasc atâtea polemici în jurul mijloacelor de a da un avânt literaturii române și condițiilor ei de dezvoltare.

După cât știm seria de articole mai recente asupra

acestei controverse, sub multe raporturi, a fost deschisă de d-l Duca. Bărbat politic, financiar și publicist foarte cult și cunoscut, d-l D. G. Duca s'a ocupat în mod principiar numai de artă, în raport cu politica. Cunoașteam ideile, dezvoltate de d-sa acum în „Flacăra” d-lui Banu, iar, înainte de asta cu câțiva ani, în „Viața literară”. Într'adevăr, ideia, pentru care pledează, pentru sprijinirea artei și preferința acesteia față de politicianismul exagerat, se bucură astăzi de o recunoaștere generală. Nu numai în Țara românească, dar și aici în Ardeal, se lămurește, ce e drept mai cu greu, adevărul, că prin cultivarea artelor și la noi, în special, prin ramura literară, s'ar putea asigura mai ușor și mai armonic progresul civilizației poporului nostru. Și ne bucurăm deci, că, în această privință bărbați ca d-l Duca și alții, cari se pun în serviciul cauzei literare, vorbesc așa de limpede în materia aceasta.

Neapărat, discuțiile nu se mărginesc de obicei numai la partea lor principiară. Pasiunile se amestecă și, din domeniul abstracțiunilor, trec pe cel practic. Astăzi avem în România multe reviste literare și ele sunt într'adevăr bănuite de a avea legăturile lor politice cu partidele de acolo. Noi, cei de aici, firește, nu putem avea asemenea gânduri, căci șefii noștri politici sunt, din motive, pe cari numai Goldiș le știe, dușmani categorici ai apropiierii literaților de politici. În regatul liber, însă, e cert, partidele politice tustrele și, cu al d-lui Iorga, tustpatru au intrat într'un fel de rivalitate pentru a-și asigura ajutorul cultural al scriitorilor și a garanta ridicarea artelor și a reprezentanților lor la un nivel superior, creând spre acest scop mijloacele necesare.

Există chiar o luptă surdă de întrecere între revistele acestor partide. Vedem pe d-l Motru cum face, în revista sa teorii conservatoare-democratice și, cu toate că n'are darul special de a recruta scriitorii mai de seamă (este și d-sa un admirator entuziast al lui Isac!), tot știe să imprime coloanelor sale o notă particulară de zeflemele și reflexiuni politico-literare, când se ia la întrecere cu vechile și conservatoarele „Convorbiri literare”, spunându-le că „partidul conservator (cel pur conservator!) s'a înstrăinat de literatură”... Iar d-l Iorga, în „Neamul românesc” al său, a scris totdeauna direct împotriva aservirii literaturii de către oamenii partidelor politice. Chiar de curând, vorbind de timpul „Sămănătorului”, al cărei temei de succes și de existență, a fost mai mult idealismul, decât vreun interes special al colaboratorilor, — acuză „Viața Românească” de-a fi atras scriitorii cei mai buni spre coloanele ei, prin magia marcantilismului.

Deosebiriile aceste de vederi și de explicații asupra gradului de foloase, pe cari le-ar putea avea literatura din politică și politica din literatură și din arte, încurajându-le, sunt deci cam multe și contradictorii și e greu să stabilești ce va aduce viitorul. Cert este, însă, că rivalitatea de acaparare a scriitorilor prin supralicitări în sprijinirea lor, s'a introdus de-abinele în moravurile politice de astăzi. Deocamdată așteptăm experiențele și dovezile acestor precipitări.

Dintr'un carnet de drum. — Note de călătorie prin Munții apuseni. Plecăm din Abrud spre Câmpeni. Treccm pe lângă niște „șteampuri" primitive de slărmat piatră de aur, mânate, ca o moară, de apă. Acum nu umblă, par triste, părăsire. În apropiere un băiat sfarmă piatră cu ciocanul ca s'o macine pe urmă și o cercetează, poate să dea de o urmă de spuză de aur. Nu departe se văd niște clădiri mari, frumoase cu caracteristicele hornuri înalte. Întrebăm pe băiat ce este acolo. El ne răspunde: „Alea sunt șteampurile împărăției". Semnificativ contrast: deoparte întocmirea atât de simplă și săracă a străvechiului locuitor al munților ce poartă aur; de alta, instalațiunile grandioase cu care a binecuvântat slăvitul împărat pe credincioșii săi supuși.

Calea noastră începe a ocoli printre dealuri. Acesta e drumul pe care a trecut lăncu în fuga calului, scăpând, ca prin minune, de cursa pe care i-o întinsese Dragoș în Abrud. Îl chemase la o convorbire și, pe când se certau cu vorbe aprinse, un sol aduce vestea că Hatvány se apropie de Abrud. Dragoș zice că nu poate fi adevărat, dar, chiar dac'ar veni într'adevăr, n'au de ce se teme. În curând sosi și al doilea sol cu aceeași veste. Același răspuns din partea lui Dragoș, care-și puse cinstea sa zălog. Lăncu nu se încreză, ci se duse, încălecat pe cal și plecă spre Câmpeni. Dobra și Buteanu, cari deteră crezământ cuvintelor lui Dragoș, plătiră cu sângele lor zăbovirea în Abrud.

Aici, la colitura aceasta, poate, s'a întâlnit lăncu cu o ceată de lănceri, a oprit calul și l'e-a adus aminte de jurământul și datoria lor.

Poposim în Cărpiniș la părintele, pe cât de tânăr, pe atâta de însuflețit. Vedem biserica, frumos de tot așezată pe un deal și împodobită cu icoane interesante. Dar e veche și zidurile ei creapă în toate părțile. Până pe aici n'am întâlnit nici o biserică veche; pe toate le-a ars furia răsboiului civil din patruzeci și opt, dar la Abrud i s'a pus stavilă.

Ne mai odihnim puțin în casa primitoare a părintelui, apoi plecăm însoțiți și de dânsul o bucată.

Aici grație trecutului cu amintiri dureroase. Lângă un pârâu se zice că a stat spânzurată una din cele patru părți în care fusese despăcat trupul frânt de roată al lui Horia. De-atunci i-a rămas apei numele: Pârâul lui Horia. Mai încolo, pe o coastă de deal, a stat casa lui Cloșca. Strănepotul, care — ne spune părintele — îi seamănă de minune, și-a zidit una nouă pe locul celei dărăpănate. Îi zărim numai în depărtare figura înaltă lângă casă.

Intrăm în Câmpeni, frumosul orașel românesc de pe malul Arieșului, dar nu ne oprim deocamdată decât pentru un scurt popas și plecăm înainte pe Arieș în sus spre Vidra. Drumul urcă, lăsând să se vadă mai jos Câmpeni ca o Sinaie ardelenescă, și trece peste dealul Sohodolului. Dealuri și munți încotro vezi cu ochii, în față piscul ascuțit al Gălnei, văi frumoase, care se deschid printre șirurile munților, minunate priveliști te îmbie din toate părțile în acest Tirol românesc.

În Vidra-de-jos poposim puțin. Privim biserica veche

și frumoasă de lemn. Se zice c'ar fi cea mai veche biserică din munții Moșilor, și totuși lemnul s'a păstrat foarte bine. E interesant și frumos zugrăvită. Partea femeilor e despărțită cu totul de a bărbaților printr'un părete de lemn cu două obloane lungi și înguste ce se pot da în sus.

În Vidra-mijlocie vedem iarăș o biserică de lemn veche și interesant zugrăvită. În fața cascadei renunite unde ne oprim, lângă Dealul melcilor, care e în dreapta drumului, ne întâlnim cu doi vrednici preoți ai Munților-apuseni, unul unit și celalalt neunit, cari își fac, după cum ne spun, servicii de capelan unul altuia în cazuri de trebuință, care se ivesc destul de des în aceste părți cu satele împărățiate pe câte șapte dealuri. Iată doi preoți cari ar merita să fie chemați în consistoriile din Blaj și din Sibiu spre a fi consultați de căteori se ivese vreun conflict confesional între cele două biserici. (B.).

✻

Strigoiile intelectuali. Vremea trece, dar vremea nu înmormântează bine, întotdeauna... E poate lucrul cel mai trist — să fii obișnuit cu gândul că cutare scrib dispărut de pe orizontul literaturii nu-ți va mai ieși în cale cu aerie lui mărețe de om neputincios și iată că deodată la o cotitură de drum, la o răspântie într'o bună zi te izbești de el...

El nu se dau bătuți așa lesne oamenii aceștia învinși din-născare. Și să nu te prindă mirarea dacă din când în când, asemeni parcă blânelor, pe care o gospodină le scoate la aer, din cuferul cu naftalină, mai răsar și ei biete vechituri nefolositoare, în ochii mulțimii spunând parcă cu glas tare: „Mai trăim și noi, oamenilor!" Ce vrei! cea, mai grea boală este literatura — o boală de care te scapi cu greu, mai cu greu atunci când n'ai talent...

De ce mi-au venit în minte strigoiile aceștia intelectuali? De ce scriu rândurile acestea?... O întâmplare îmi puse în mână primul număr dintr'o revistă bucureșteană, care a început să apară de curând. Mi-am zis, văzând-o: de sigur, ca oricare revistă ce se respectă trebuie să aducă ceva nou — dacă nu idei, cel puțin talente nouă. Și o deschid... Pe prima pagină însă ochii mei mirați și nedumeriți zăresc sub o poezie iscălitura d-lui Radu D. Rosetti... Dar cum?... Prin ce întâmplare a răsărit d-l Radu D. Rosetti cu o poezie într'o revistă din anul 1911?... Mă mir; și cetind poezia, văd că am dreptate să mă mir. Știam pe d-l R. D. R. avocat... dar poet nu-l știam, sau îl știam ca pe un om cumințit, ca pe un om care a văzut că n'are ce căuta în literatură și s'a retras, îndurerat de sigur, dar cinstit, din lupta care cere mult dela cei cari intră în ea... Acum însă s'a reîntors din nou la vechile ambiții... Vai! d-le Radu — aceasta e cel mai mare păcat pe care l-ai făcut în viețua d-tale — fii sigur!

Și iată, de unde mă așteptam să dau de un nume nou, de un talent abia răsărit în literatură, cu înfristare văd că revista aceasta — care are un conducător inteligent (D. C. Banu) și un nume care ar vorbi multe (Flacăra) — întrebuițează pentru a pătrunde

poate unul din numele cele mai ștersă ale literaturii noastre de altădată... de foarte multă vreme...

Dar pe semne că e vremea strigoilor... Teatrul nostru național e plin azi de vechile tipuri cari făceau grupul celebrului Domn Macedonski... E acesta un răs al sorții?... Tot ce se poate... Sub un guvern junimist se pun în pâne ciracii lui Macedonski...

E vreme de grea campănă: încep să apară strigoii... Se pare însă că mai mult politica e de vină. (—m.—s.)

✽

Cronică dramatică. „*Stâlpii societății*”, dramă în 4 acte de Henric Ibsen. Se pare că la Teatrul Național din București a venit și vremea pieselor cari nu se ocupă cu adulterul. Cum noi Românii obișnuim să maimuțărăm în mai toate lucrurile pe Francezi, cari, fie zis în trecut, nu se prea interesează de noi — importarăm dela ei și aceste piese. Seara de 21 Noemvrie ne-a ferit însă de vechiul calapod al pieselor aceste de import, cu căsătorie în actul întâiu, cu flagrant delict de adulter în al doilea și cu iertare sau divorț în al treilea. În seara aceasta teatrul ne-a oferit puternica dramă *Stâlpii societății* a marelui Ibsen.

Ibsen e un învățător și un distractor. În numele și sub conducerea unui precept moral el urmărește și desvăluie păcatele și minciuna societății moderne. Adevărul și libertatea sufletească sunt pentru el stâlpii societății și nu oamenii cari conduc societatea și cari de multeori sunt niște răi și niște robi ai minciunilor convenționale.

letă subiectul piesei: Consulul Bernick, un mare capitalist este cel mai cu vază om, este „stâlpul” unui orașel norvegian. Pentru întreg orașelul nu-i numai un om cu stare, dar un om cu o conștiință curată, un om plin de moralitate, pe fruntea căruia nici unul n’ar îndrăzni să găsească o umbră a unui nor de păcate. Mai înainte însă cu vreo 15 ani, Bernick este scăpat de rușinea unui scandal de dragoste cu o actriță, de cătră cel mai bun prieten al său Johann Tønnesen, fratele d-nei Bernick. Acest scandal l-ar fi adus lui compromiterea situației sale materiale și morale pe care o avea în societate și i-ar mai fi adus și desfacerea logodnei. Tønnesen, pleacă în America împreună cu Lona Hessel, sora vitregă a d-nei Bernick și fosta iubită a consulului, o femeie pe care „stâlpii” micului orașel o desprețuiau pentrucă-i plăcea libertatea și eră o emancipată — astfel că asupra lui mai cad și alte vini decât aceasta pe care și-o luase asupra lui. După cincisprezece ani însă „Americani” se reintorc; după cincisprezece ani, când Bernick eră în culmea puterii lui și tocmai voia să încerce o nouă lovitură care l-ar fi făcut milionar de i-ar fi reușit. Americani vin mânați de dorul patriei lor, minciuna însă în care încă dăinuia să se înfășure Bernick îi schimbă în dușmanii lui și-l amenință să nu descopere lumii adevărul. Consulul Bernick simte cum i se clatină situația și luptă, e aproape de făptuirea unei crime — într’o seară pe când concetățenii lui veniseră să-l proslăvească, el devine altfel de om. Tuturor celor cari veniseră la el ca la cel mai mare și mai

cinstit om el le înșiră toate păcatele sale schimbându-se într’un revoltat împotriva minciunilor, convențiilor sociale cari erau să-l ducă aproape de crimă — el robul lor de mai ’nainte. Minunea asta se datorește Lonei Hessel, care încă îl iubea. Și la sfârșitul actului al IV-lea el spune: Astăseară am mai descoperit ceva: „Femeile sunt stâlpii societății!” Dar Lona îi răspunde: „Nu, dragă Bernick, stâlpii societății sunt adevărul și libertatea!”

Montarea a fost cât s’a putut de bine iar artiștii d-ra Ticca Barbu, d-nii S. Sturza, N. Soreanu, Petrescu Belcot, Achille, d-na Demetriad, etc. — fiecare și-au dat obolul talentului lor pentru desăvârșirea acestei seri într’adevăr rare...

„*Fiul Ei!*” piesă în 3 acte de Em. Nicolau și Al. Simionescu. — E a treia premieră românească a Teatrului Național din București. Unul din autori — d-l Em. Nicolau — e un cunoscut autor dramatic — celălalt, — d-l Al. Simionescu — e numai un prieten nou al Thaliei și Melpomenii, amândoi însă, poate unul cu subiectul și celălalt cu tehnica, au reușit să ne deie în 3 acte o icoană, poate fidelă, în orice caz de crude adevăruri, a unei părți din societatea noastră bucureșteană și anume din clasa mai de sus a acestei societăți. Subiectul simplu și mai cu seamă tehnica de autor dramatic încercat a d-lui Nicolau — fac să fie tratată ușor cu toată greutatea ei, temă acestei piese, care, ca și în celelalte ale d-lui Nicolau, deși în mai mică măsură, este o lecție de morală...

Subiectul este următorul: Un tânăr idealist, cu un suflet cinstit și plin de doruri de muncă, Grigore Dâmbu, iubește pe Elena Preda și vrea să o ia în căsătorie, iubirea lui curată și toate visurile de fericire pe care și le face însă, se isbesc de o stavilă grozavă: Grigore Dâmbu este „fiul ei!”, fiul Mariei Dâmbu, o văduvă care, după moartea bărbatului său, uitând să se mai mărite, și probabil că a voit să uite, dar nu din dragoste pentru răposatul, a dus o vieță plină de aventuri galante, căutând să se mângâie de nenorocirea de a nu avea bărbat — câștigându-și amanți și curtezani. Purtarea ei scandalizează însă chiar și pe femeile „cinstite”, adică cu bărbat dar și cu amanți...

Grigore Dâmbu vede resfrângându-se și asupra sa o parte din rușinea mamei sale și cel dintâiu care se împotrivesc din pricina trecutului — fericirii pe care o dorește el — este George Preda, tatăl Elenei. Omul acesta nu-i însă om îmbuibat de rețepse morale, o! să nu credeți asta — omul acesta este un fel de craiu-bătrân, care își găsește izvorul moralei lui în răutatea și poate gelozia femeilor măritate, mascate de o falsă cinste și prejudecăți foarte puțin solide. Lecțiile acestea de cinste el le ia dela ele pentrucă... are cu ele legături de dragoste.

În fața intransigenței moralului și moralizatorului demn George Preda ce poate face iubirea curată și cinstită a lui Grigore Dâmbu, care are nenorocirea să fie „fiul ei!”, al văduvei care a făcut greșala să

aibă amanți chiar și atunci când nu avea bărbat?... Bietul tânăr, așa de nevinovat cum e, se simte de sigur foarte nenorocit... Elena Preda îl iubește însă pe acest „fiu al ei” — și îl iubește atât de puternic încât nu se lasă învinșată de prejudecățile lumii și nici de teoriile lui George Preda, tatăl ei. Ea îl iubește, ea învinge și căsătoria se face. Morala lumii ei, însă, pune o condiție și toți sunt siliți să i se plece: Maria Dâmbu, mama lui, trebuie să dispară din viața tinerilor căsătoriți. Și văduva ușurată de altădată, știe să arate că se pricepe să fie și mamă. Ea vrea fericirea fiului ei și primește să nu se mai arate în calea copiilor niciodată. Și i se pierde urma într-adevăr...

Și anii trec. Șase ani trec dela nunta copiilor. Și cine știe — în șase ani de zile ce nu uită omul? — Și ei poate au uitat-o și pe ea. Actul al III-lea se petrece la Dieppe, după acești șase ani. Copilul lui Grigore și al Eleni, Georgică, e bolnav grav. Un mister vine de turbură tristețea părinților îngrijorați de viața copilului lor: O femeie indoliată, de câteva zile se furișează în fiecare seară în odaia micuțului bolnav, să-l vadă. Ea-l mângâie, îl sărută, îl strânge la piept ca o mamă, sau poate ca și o bunică. Într-o seară însă e descoperită la patul lui Georgică, de către Elena, care recunoaște în femeia cernită pe dispăruta mamă a bărbatului ei. Se sărută și plâng. Se îmbrățișează suspinând. Și e duios momentul acesta. Și mai duios e, când Grigore dă peste această scenă duioasă... Acum văduva ușurată e pocăită — unde și cum și-a făcut ea penitență, nu-i nevoie să se știe, atâta numai că acum ea rămâne în casa copiilor ei...

Aceasta e piesa. E o iconă tristă, poate fidelă, în orice caz de crude adevăruri, a unei părți din societatea noastră. Autorii ei sunt meșteri disecători ai sufletului omenesc și au știut să spue lucruri grele, adesea sub poleiala unei fine ironii.

Montarea făcută cu mult lux și cu foarte mult gust, cât și jocul artiștilor (D-I T. Bulandra în Grigore Dâmbu, d-ra El. Mihăilescu în Elena Preda, d-na Sturza în Maria Dâmbu, d-l Livescu în George Preda, d-ra Filotti în eleganta doamnă Cleo Rudeanu și d-l Soareanu în soțul d-nei Rudeanu) au făcut să fie deplin succesul acestei piese. (M. Săulescu.)

✱

Orchestra Ministrului Instrucției publice își continuă concertele simfonice în Ateneul din București. În ziua de 7 Noemvrie, al doilea concert din stagiune cu: uvertura din „Clemența lui Titus”, cea din urmă operă a lui Mozart, „Simfonia 2-a” de Beethoven, corect interpretată mai ales în picanul „scherzo” final, „Tema cu variațiuni” a lui Eduard Elgar, preludiul din legenda „Trandafirul roșu” de Nonna Ottescu.

D. Nonna Ottescu și-a făcut studiile de armonie și compoziție la Conservatorul din București, cu maestrul Castaldi. Le-a terminat acum doi ani și a plecat să și le continue la Paris. Acolo, după ce a depus un examen — foarte greu — a reușit să intre

în Conservatorul Național. Trei luni a studiat compoziția cu Widor și șase cu Vincent d'Indy la Schola Cantorum, o instituție particulară, dar poate cea mai rodnică din Franța în producători de muzică bună.

Spirit îngrijit cultivat — d. Nonna Ottescu, să se spună în treacăt, pe lângă că e licențiat în drept, posedă o bogată cultură literară — s'a inspirat din literatura idealistă și subtilă a simbolistilor francezi, din impresionismul muzical al lui Claude Debussy și mai mult din coloritul orchestral al acestuia, din accentele muzicii pasionate a operelor dramatice ale lui Giacomo Puccini, s'a inspirat oarecum și foarte puțin, ce e drept, și din seninătatea și vagul muzicii populare românești. Și rezultatul izvoarelor acestora de inspirație s'a văzut, cât a fost cu puțință, din preludiul legendei „Trandafirul roșu”.

Subiectul operei — legenda e mai mult o operă dramatică — a fost găsit într-o revistă franceză de d-nii Z. Bârsan și Ottescu. Autorul... nu se iscălise. E frumoasă povestea, dar lungă pentru a-și avea locul într-o mică cronică muzicală.

Melodia la d. Nonna Ottescu, e clară uneori, dar silit mlădiată pe alocurea. Accentele pucciniste sunt vădite; cele românești proprii, ca și cele neromânești proprii, dispar sub polifonismul combinațiilor armonice, și înăbușirea aceasta a motivelor românești e semnalată și recunoscută chiar de compozitorul nostru. Armonia e bogată, ba chiar prea bogată, uneori greoaie, oboșitoare. Ce păcat că autorul n'a luat dela Debussy și darul de exprimare a celor mai complexe stări sufletești în minimum de sunete împreunate! Poate atunci, accentele românești n'ar fi fost distruse de masa armonică.

În schimb, ritmul e admirabil. Dela cele dintâi acorduri până la cele din urmă, o măsură măcar nu e suprăadăugată, nu atinge integritatea frazelor — oricum ar fi ele — nu supără legătura fragmentelor melodice.

Și coloritul orchestral, par'că ar vrea să întrecă ritmul. Surdinele se ridică și se așează pe călușurile instrumentelor cu coarde, altelei quatorul erupe în pizzicat-uri, dintre cari harpa își distinge picăturile metalice, oboiul le estoinpează ușor, flautele mai dau puțină lumină, clarinetul o mai șterge, rade fagotul într'un colț, amenință alăturile dintr'altul și țimbalele enervate cer, dacă nu tăcere, intervenția blajină a quatorului.

Un tablou infinit de nuanțe e preludiul „Trandafirului roșu”; parfum intens, câteodată prea tare, amețitor, se ridică din el, ține câte o clipă și dispăre brusc, nu mai rămâne nici urmă din el; floarea stă sub ochii tăi, o vezi, dar nu mai miroase.

Autorul și-a condus în persoană opera, cu siguranță și seriozitate. Și dacă trei, patru zile în urma concertului a fost numit profesor suplinitor la catedra de armonie dela Conservator, răsplăta i-a fost meritată și cât se poate de încurajatoare din partea bunului Ministru al Instrucțiunii, d-l C. Arion.

Se așteaptă mult, mult dela d. Ottescu.

În al 3-lea concert simfonic, din 14 Noemvrie:

nervoasă uvertură „Genoveva” a lui Schumann, „Simfonia 3-a” de Beethoven, baletul plin de gingășie din „Rosamunda” lui Schubert, „Kikimora” de Liadow — legendă bizară și plină de senzații noi — uvertura din „Tannhäuser” de Wagner, executată cu însuflețire de orchestra.

De notat, orișicând claritatea și discreția flautului d-lui Elinecu, profesor la Conservator. E un mare artist al nostru. (I. Borgovan.)

✻

Biblioteca scriitorilor dela noi. La începutul acestui an am pomenit pentru prima oară de această bibliotecă. În numărul dela 1 Februarie a. c. al „Luceafărului” am anunțat într-o cronică apariția ei în editura W. Krafft din Sibiu, promițând că primul volum va apărea prin Aprilie a. c. Schimbând editura, volumul anunțat al d-lui Al. Ciura, a apărut abia acum editat de tânăra Librărie Națională din Orăștie, întemeiată și condusă de studentul în litere d-l Seb. Bornemisa. M'am bucurat din toată inima că am găsit un editor român pentru frumoasa întreprindere literară, care mă preocupă de multă vreme. Trebuie să-i mulțumesc atât Librăriei Naționale din Orăștie, care mi-a făcut posibilă realizarea ideii, cât și „Asociațiunii”, care a binevoit a primi să apară sub auspiciile ei această bibliotecă, angajându-se și la răspândirea ei.

Acum, după ce am făcut începutul, cred că publicul dela noi, dornic de o lectură bună, o va sprijini și va căuta să o răspândească în cercuri cât mai largi, înlesnindu-i astfel existența.

„Biblioteca scriitorilor dela noi” are de scop a aduna la un loc toate operele de seamă ale scriitorilor români din Ungaria. Din literatura mai veche până la Ion Slavici se vor alege bucațele mai bune ale scriitorilor vechi, vor fi însoțite de notițe informative și se vor întruni într-o Antologie. Din literatura mai nouă, dela Ion Slavici încoace, se va alege din fiecare autor câte un volum sau mai multe, fiind însoțite de câte o biografie, de scurte aprecieri asupra valorii literare a scriitorilor și de fotografiile lor. Operele scriitorilor, cari au fost uitați și a căror lucrări sunt risipite prin reviste și ziare, se vor publica în ediții critice și vor fi însoțite de studii mai amănunțite. În Bibliotecă vor fi primite și operele inedite ale scriitorilor tineri, dacă ele vor prezintă o valoare literară.

Acesta e programul „Bibliotecii scriitorilor dela noi”, care cred că merită să fie îmbrățișat cu căldură de toți iubitorii de literatură aleasă.

Prin această Bibliotecă sper că se va trezi și la noi o mișcare literară mai vie. Scriitorii cari înveșnicească viața noastră cu notele ei particulare și deosebite de ale celorlalți frați vor avea de acum încolo posibilitatea de a-și publica lucrările aici acasă, primind și un onorar cîștit pentru munca lor literară.

După volumul d-lui Ciura, vor mai apărea următoarele în cursul anului 1912: I. Agărbiceanu, *Dela Tară*; Maria Cunțan, *Poezii complete*; Gh. Stoica, *Alte vremuri*; Ion Popovici-Bănăneanu, *Poezii și povestiri, opere complete*.

Toate cererile privitoare la publicarea lucrărilor în această Bibliotecă sunt a se adresa subsemnatului. (Oct. C. Tăslăuanu.)

✻

Suplimentul muzical. Inovația ce-am făcut-o dela 1 Ianuarie 1911 de a da patru suplimente muzicale pe an, a fost primită cu destulă simpatie din partea publicului. Și am fi doriți ca această inovație să o putem continua, dând adausuri muzicale mai dese și mai bogate. Cu părere de rău trebuie, însă, să aducem la cunoștința cetitorilor, că prin depărtarea d-lui Tiberiu Brediceanu din Sibiu, care îngrijea împreună cu d-l V. Șorban din Dej, aceste adausuri, în viitor trebuie să le suprimăm în forma lor de până acum. Dar din când în când vom mai publica compoziții originale și bune, dacă ni se vor trimite. Ne ținem de o plăcută datorință a mulțumi prietenilor noștri Brediceanu și Șorban pentru sprijinul ce ni l-au dat și nădăjduim, ca schimbându-se împrejurările, vom mai reveni la frumoasa idee de a populariza operele bune ale compozitorilor noștri, pe care acum sunt nevoiți să o abandonăm. D-nii Brediceanu și Șorban rămân, însă, colaboratorii revistei noastre pentru partea ei muzicală.

✻

Notițe. Acum când numele marelui scriitor Maeterlinck e iarăș la ordinea zilei, credem că cetitorii vor căuta să facă cunoștință cu operele lui. Una dintre lucrările lui „Justiția”, tradusă de d-na Elena Farago, a apărut în „Biblioteca pentru toți”. E o lucrare de o înaltă valoare morală, în care se reogîndesc sentimentele umane ale autorului. Justiția e tratată din punct de vedere filozofic și sugerează o mulțime de idei. Traducerea e demnă de originalul francez.

* „Biblioteca Lumina”, ce apare în editura Librăriei Nouă din București, publică două traduceri „Trădătorul” de Rudolf von Gottschale și „Arria Marcela” de Teofil Gautier, celebrul scriitor francez. Amândouă traducerile sunt reușite și merită să fie citite de iubitorii de literatură străină. Prețul unei broșuri: 30 bani.

* Inimosul filoromân Ioan Urban Iarnik și-a scos într-o broșură toastul ce l-a rostit la Iași cu prilejul jubileului de 50 de ani al Universității. La începutul broșurii e o foarte reușită fotografie a d-lui Iarnik în fața casei sale din Pottenstein (Boemia), iar la sfârșitul broșurii e adresa de felicitare a Universității boeme din Praga, întemeiată în 1348, către Universitatea din Iași.

* Revista de folklor Ioan Creangă a pornit o bibliotecă din care au apărut până acum două broșuri: Nr. 1. Tudor Pamfilie, „Sfârșitul lumii”, după credințele poporului român, și Nr. 2. Petru Gh. Savin, „Clăcașește”, glume, jâții, taclale și poloșanii din popor. Prețul unei broșuri e 40 bani. Le recomandăm cetitorilor noștri.

* D-l Timoteiu Popovici, profesor de muzică la Seminarul Andreian din Sibiu, a publicat de curând o Carte de cântece (Partea I și II) pentru școlile primare, gimnaziile inferioare, școlile reale, civile și

preparandii. Cartea de cântece e întocmită după principiile pedagogice și e destinată mai ales pentru școlile populare. D-l Popovici desigur a făcut un bun serviciu educației artistice în școală, care la noi a fost cam neglijată. Cartea a apărut în editura Librăriei arhidiecezane din Sibiu.

* Am primit la redacție Anuarul I. al secției româno-germane a gimnaziului i. r. de stat din Rădăuți pe anul școlar 1910—1911, în fruntea căruia d-l profesor Leonida Bodnărescul publică câteva contribuții la biografia lui Pumnul, un autograf, portretul, casa și mormântul marelui dascăl ardelean, care a făcut atât de mult pentru luminarea fraților din Bucovina. În apariția acestui Anuar vedem și un triumf al românismului în Bucovina.

* D-l Dr. Horia Petra-Petrescu și-a scos în broșură conferința ținută astăvară la Blaj, intitulată „Publicul și teatrul”, în care amintește primele reprezentații teatrale dela noi, apoi fixează problemele teatrului nostru, stăruiind mai ales asupra repertoriului. Conferința e bogată în informații și limpede scrisă.

* D-l D. Caselli sub titlul Fecioara dela Argeș publică în „Biblioteca pentru toți” mai multe povestiri cu subiecte din istoria veche românească. Povestirile sunt instructive și reușesc a infățișa într-o lumină vie vechițe dela curțile vovozilor și boierilor.

* În editura W. Krafft au apărut obișnuitele trei calendare pe 1912: „Amicul Poporului”, „Calendarul Săteanului” și „Poznașul” simpaticului și spiritualului nostru prieten Ernil Borcia. Toate trei calendarele se prezintă în condițiuni bune și se vând cu prețuri moderate: primul cu 70 bani, al doilea cu 30 bani și al treilea cu 60 bani.

.....

Poșta redacției.

— Manuscrisele nu se înapoază. —

D-șoarei C. S. Pentru prima oară primim la redacție asemenea întrebări, și trebuie să mărturisim că ne măgulește rolul de duhovnic, cu care ne înzestrați. Ne spuneți că iubiți un tânăr candidat de avocat cu tot focul d-voastră tinerească, că în visurile de fericire ce le toarceți în ceasurile de singurătație iocoana lui vă apare ca a unui sfânt, ca a unei ființe coborite din zările albastre. Ne mărturișiți că întrebuințați toate talentele de cochetărie cu care e înzestrată orice femeie, care vrea să placă, dar nu reușiți să treziți în sufletul lui fiorul dragostii. E, însă, bun, prevenitor, atent și gentil cu d-voastră, deși nu ați observat că nu vă bănuiește sentimentele de dragoste, fiindcă femeile chiar când sunt cochete știu să le învâture cu dibăcie. Ne mai spuneți că un tânăr candidat de preot s'a apropiat de d-voastră cu intenții serioase, că e un băiat deștept, cult, care vă divinizează în versuri, pe cari le ceteți cu plăcere și cari credeți că s'ar potrivi și pentru revista noastră. Cercetându-vă sufletul, ați găsit multe note de înrudire cu al dânsului, dar inima d-voastră de căteori ar vrea să bată pentru el, s'a-prinde pentru celalalt, pe care îl credeți o ființă așa

de superioară încât nici nu îndrăsniji să ni-l descrieți. Adaptați dar versurile lui Eminescu:

E frumos, cum numa 'n vis
Un inger se arată...

Și după toate aceste ne 'ntrebați pe noi, cari desigur am trecut prin multe ipostase ale dragostii și cari am cetit atâtea cărți, să vă răspundem ce să faceți? Cum să-l cuceriți pe cel dintâi sau cum să-l uitați ca să-l fericiți pe-al doilea?

Înainte de toate vă mulțumim pentru toate complimentele ce ni le faceți și pentru încrederea ce o aveți în talentele noastre de oracol. A răspunde, însă, la întrebarea d-voastră nu e de loc ușor. Cu toate aceste vom încerca. Noi credem că tânărul candidat de avocat e un om așa de ideal numai în închipuirea d-voastră. În realitate face parte din acei oameni binecrescuți, cari sub masca amabilității reușesc să-și ascundă goliciunea sufletească. Acest soi de oameni n'au nicidecum o părere a lor, se feresc de discuții, dau întotdeauna zămbitor din cap, clipind din ochi par'că ar vrea totuș să spună că de nu ar fi împiedecați de amabilitate ar fi de altă părere. Acești cavaleri sunt foarte căutați de sexul frumos, fiindcă sunt cei mai credincioși și mai ieftini comisionari. Se mulțumesc cu o plată foarte ieftină: un zămbet, o sărutare de mână ș. a. m. d. Răsplata cea mai mare o găsesc, însă, în credința lor că sunt decretați de oameni bine crescuți. Dar asemenea indivizi sunt foarte rari iubiți de femei, iubiți cu patimă cum știu numai femeile. Motivul e foarte simplu. Femeile se pasionează numai de cejele le știu scormoni sufletele, de cei ce le stăpânesc fără să le jicnească, de acei bărbați pe cari fi pot îmbrățișa cum îmbrățișează iedera stejarul. Ne gândim, bine înțeleș, la femeile cu suflet, cum sunteți și d-voastră. Cercetați deci mai de aproape pe candidatul d-voastră de avocat și veți vedea că pătrunzându-l o să-l uitați ușor. O să vi se scuture toate iluziile ca toamna frunzele. Ascultați mai des versurile candidatului de preot, care se pare a fi o fire 'ntreagă și care de bună seamă are un suflet de care vă puteți răzimi. Dacă vă interesează numai problema sufletească suntem siguri că-l veți alege pe acest din urmă și veți fi fericită. Dacă vă gândiți, însă, că a fi preoteasă nu e tocmai o fericire, atunci uitați-i pe amândoi, și îndrăgostiți-vă de al treilea...

A. U. — B. Dragostea ce-o aveți față de România, vă face cinste. Dar în loc de a o cântă în versuri slăbuțe, mai bine dați-vă silința să o cunoașteți cât de aproape. Veți vedea atunci că iubirea d-voastră va fi mai rodnică.

A. Călugăru. Aceeaș oroare o avem și noi față de greșelile de tipar, cu toate aceste nu putem scăpa de ele ca de microbi. Cu toată profilaxia corecturilor, rămân în viață. Ucidem acum microbul: În strofa ultimă din poezia Altă seară, p. 508, să se cetească, în loc de „L'a ei să nătoasă lumină” — L'a ei o măt-oasă lumină.

Floare din Banat. Încercarea ce ni-o trimiteți desigur e mai puțin frumoasă ca d-voastră.

XX. Din fragmentul ce ne-ai trimis ne-am convins că nu merită să continuați romanul. Au încercat condeie ca a lui Slavici să reinvie epoca de plămădire a neamului nostru și nu au reușit.

M. De astădată poezia d-voastră credem că e mai potrivită la acest loc, unde se îngroapă atâtea clipe de dragoste. Publicăm numai strofele mai jalnice.

Copilă cu ochi de cocoare
Zadarnic în calea ta ies,
Să-ți spun în taină povestea
Frumoasă, — azi fără 'nțeles.

Senina și sfânta nădejde
Apune ca raza de soare,
Ce pururi nu mai răsare, —
Înger cu ochi de cocoare!

Cenușa iubirii apuse
Întregul meu suflet o cerne
Cu stropi de lacrimi amare,
Cu jalea durerii eterne.

Sincerile noastre condolențe. Nu uitați însă, că nima e ca primăvara, își premeneste mereu iubirea...

.....

Bibliografie.

Teophil Gautier, *Arria Marcella*, trad. de N. Davidescu. Biblioteca „Lumina” Nr. 20. Edit. Librăria Nouă. București, 1911. Preț: 30 bani.

Leonida Bodnărescu, *Anuarul I, al secției rom.-germ. a gimnaziului i. r. de stat din Rădăuți pe anul școlar 1910—1911*. Editura proprie, Rădăuți, 1911.

G. Rotică, *Poezii*. Ediția II-a. Editura Librăriei „Școala Română”, Câmpulung 1911. Preț: 2 cor.

E. Lovinescu, *Scenete și fantazii*. Edit. revistei „Flacăra”. București, 1911. Preț: 1 leu 25 bani.

N. Russu, *Proza*, nuvele. București, 1911. Preț: 1 leu 25 bani.

I. C. Panțu, *Contabilitatea*. Edit. Librăriei Ciurcu, Brașov, 1911. Preț: 1 cor. 20 fil.

Anuar de Geografie și antropogeografie. Director: S. Mehedinți. Anul I. (1909—10), Anul II. (1910—11). București, 1910 și 1911.

Delavrancea, *Liniște, Trubadurul, Stăpâneă odată*. Edit. Librăriei Socec. București, 1911. Preț: 2 lei 50 bani.

Dimitrie Dan, *Arh. Vartolomei Măzereanu*. Extras din Anal. Acad. rom. Tom. XXXIII. Preț: 1 leu.

Dr. G. Pascu, *Cimilituri românești*. Extras din Anal. Acad. rom. Tom. XXXIII. Preț: 40 bani.

Tudor Pamfile, *Sărbătorile de vară la Români*. Edit. Acad. rom. Preț: 2 lei.

Duiliu Zamfirescu, *Metafizica cuvintelor și estetica literară*. Extras din Anal. Acad. rom. Tom. XXXIII. Preț: 40 bani.

N. Docan, *O povestire în versuri despre domnia lui Mavrogheni*. Extras din Anal. Acad. rom. Preț: lei 1.20.

Dr. Iosif Popovici, *Patria dela Orăștie 1582*. Extras din Anal. Acad. rom. Preț: 20 bani.

Zăch. C. Panțu, *Contribuțiuni la flora Ceahlăului*. Extras din Anal. Acad. rom. Preț: 60 bani.

Prof. Dr. C. I. Istrati, *Călătorie la Români din Macedonia*. Extras din Anal. Acad. rom. Preț: 50 bani.

Spiru C. Haret, *Despre mecanica socială*. Extras din Anal. Acad. rom. Preț: 20 bani.

Dimit. A. Sturdza, *Insemnătatea divanurilor ad-hoc din Iași și București. Anul 1857*. Preț: lei 1.60.

Dim. A. Sturdza, *Insemnătatea divanurilor ad-hoc din Iași și București anul 1858*. Preț: 1 leu.

Dim. A. Sturdza, *Insemnătatea divanurilor ad-hoc din Iași și București*. Lucrările divanurilor. Preț: lei 1.60.

N. Zăharia, *Tipuri sociale*. București, 1912. Preț: 1 leu 50 bani.

Brieux, *Brândușa*, comedie în 3 acte, trad. de Em. Gârleanu. „Bibl. Teatrului național”. Preț: 40 bani.

H. Sienkiewicz, *Doamna Elzen*, trad. de Mihail Negru. „Bibl. Minervei”. Preț: 30 bani.

Ch. Lane Poor, *Sistemul solar*, vol. I. și vol. II. Trad. de Victor Anestin. „Bibl. Minervei”. Preț: 60 bani.

Ioan Turghenieff, *Faust*, trad. de Nicolae Pastia. „Bibl. Minervei”. Preț: 30 bani.

Tit Liviu, *Legende eroice*, trad. de Nicolae Pandelea. „Bibl. Minervei”. Preț: 30 bani.

H. de Balzac, *Amorul mascat sau nesocotință și iubire*. „Bibl. Minervei”. Preț: 30 bani.

Goethe, *Hermann și Dorotea*, trad. de Oreste. Preț: 30 bani.

N. Scurtescu, *Rhea-Silvia*, dramă în 5 acte. „Biblioteca pentru toți”. Preț: 30 bani.

Dr. prof. V. Babeș, *Studii critice asupra actualei organizațiuni sanitare*. Preț: 20 bani.

N. Iorga, *Partea Românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească*. Preț: 20 bani.

Ioan Pușcariu, *Munții Tămășel și Tămășel*. Preț: 20 bani.

Dr. At. A. Marienescu, *Dinastia lui Radu Negru Vodă*. Preț: 1 leu.

Analele „Academiei române”, partea administrativă și debaterile. 1911. Preț: 4 lei.

Scoarțe pentru „Lucaefărul”.

Onorații noștri abonați, cari doresc să aibă scoarțe pentru „Lucaefărul” pe anul 1911 sunt rugați a ne trimite în cursul lunei Ianuarie, suma de 2 Cor., deodată cu reînnoirea abonamentului pe 1912. Scoarțele se comandă numai după numărul cererilor, și se vor expedi din partea administrației în cursul lunei Martie 1912.

Se mai găsesc la administrația noastră scoarțe pe toți anii, dela 1902—1910. Prețul unei scoarțe 2 Cor. împreună cu porto postal.

Îmbunătățirile revistei „Luceafărul“.

Nizuința noastră dela întemeierea „Luceafărului“ a fost să dăm publicului românesc o revistă tot mai bună, tot mai desăvârșită. Dela 1 Ianuarie 1912, intrând în anul al XI-lea de existență, ne-am hotărât să o facem **revistă săptămânală pentru literatură, artă și politică**, punându-o sub conducerea unui comitet. Comitetul de redacție e alcătuit din următorii: Director: *Octavian Goga*, membrii: *I. Agârbiceanu, Dr. Tib. Brediceanu, Dr. Const. Bucșan, Al. Ciura, Dr. Silviu Dragomir, I. Enescu, Aurel Esca, Dr. Onisifor Ghibu, I. Lăpădatu, Dr. Ioan Lupăș, Gh. Pop, Dr. P. Roșcu, V. Stanciu, Lazar Triteanu* și Redactorul *Oct. C. Tăslăuanu*. Pe lângă acești membri ai comitetului de redacție vor colabora toți scriitorii de seamă dela noi și din România.

„Luceafărul“, ca revistă săptămânală, va apărea în mărime de o coală, cu un adaus ilustrat în colorii sau simplu. În cursul anului 1912 vom da câte două reproduceri în colorii după tablourile lui Raffael și Lionardo da Vinci și mai multe reproduceri în autotipie după operele pictorilor din epoca renașterii. La sfârșitul fiecărui număr vom mai da o caricatură.

Făcând aceste îmbunătățiri, am urcat prețul de abonament cu 4 Cor. pe an. Condițiile de abonament în viitor vor fi deci următoarele:

Austro-Ungaria:

1 an 20 cor. RSI 6 luni 10 cor.

Pentru preoți, învățători și studenți:

1 an 16 cor. 6 luni 8 cor.

În România și străinătate:

1 an 25 cor. 6 luni 13 cor.

În România și străinătate pentru preoți, învățători și studenți nu putem da revista cu preț mai scăzut din cauza prea marilor cheltuieli postale.

Ediția de lux am suprimat-o.

Toate abonamentele sunt a se plăti înainte. Aceia dintre cetitori, cari după primirea numărului de probă, nu ne vor trimite abonamentul și nu ne vor înapoiă nici numărul vor fi obligați a ne trimite prețul lui de 50-bani.

Premiile revistei „Luceafărul“.

Aceia dintre cetitori cari ne vor trimite abonamentul pe întreg anul 1912, până la sfârșitul lunei Ianuarie 1912, vor primi gratuit *Iliada* de G. Murnu sau *Informații literare și culturale* de Oct. C. Tăslăuanu sau 4 reproduceri heliografate după tablourile lui *Grigorescu* sau 2 dintre anexele colorate publicate în cursul anului 1911 sau Caietul II din *Piese românești* ale d-lui Tiberiu Brediceanu. Fiecare abonat care își va alege una dintre aceste premii va avea să trimită deodată cu abonamentul pe întreg anul 1912 și suma de 30 fil. pentru cheltuelile postale împreunate cu expediarea premiului. Cei ce doresc să primească premiul *recomandat* vor trimite suma de 50 fil. în loc de 30 fil.

Abonații, cari nu ne vor trimite abonamentul întreg pe 1912 până la sfârșitul lunei Ianuarie 1912 nu vor mai avea drept la premiu.

Revista „Luceafărul“ e cea mai potrivită revistă pentru familii.

Redacția și Administrația revistei „Luceafărul“.

Sibiiu (Nagyszeben) Str. Șaguna Nr. 6.

A apărut:

Advocatul poporal.

Indreptar pentru poporul român

de

Dr. Dionisie Moldovan,

advocat în Sibiiu.

== Ediția a doua. == 384 pagini 8°. ==

Prețul broș. Cor. 2.50, leg. în pânză cor. 3.50,
plus 20 fil. porto.

Editura Librăriei

== W. Krafft în Sibiiu. ==

Aviz!

Recomand depozitul meu bine asortat

în

cămăși, gulere, manjețe, cravate, batiste,

= ploiere, plapome, ciorapi, covoare =

și alți o mie articli în bransa de manu-
factură cu prețuri foarte moderate.

Aurel Popescu

comerciant

== SIBIIU, Piața mică 10. ==

Biblioteca scriitorilor dela noi

apare sub auspiciile

„Asociațiunii pentru literatură română și cultura poporului român“

îngrijită de Oct. C. Tăslăuanu.

A apărut ==

primul volum:

AMINTIRI

schite și novele

de

Alexandru Ciura

în care se zugrăvesc crâmpiele din viața de student, sbuciumări din lupta sufletelor desrădăcinate, cari s'au rupt de lângă vatra țărănească și s'au făcut cărturari, apoi scene din trăiul patriarhal al băieșilor și moșilor din Munții-Apuseni și amintiri din plâpânda lui copilărie. E cel mai bun volum a talentatului scriitor Al. Ciura. Volumul e precedat de o recenziune critică scrisă de d-l Oct. C. Tăslăuanu și de portretul lui Ciura.

Prețul unui volum: Cor. 1.60.

== Se găsește de vânzare la toate librăriile. ==

În „Biblioteca scriitorilor dela noi“ vor mai apărea în cursul anului viitor următoarele volume:

I. Agărbiceanu	Povestiri dela Țară.
M. Cunțan	Poezii complete.
Gh. Stoica	Alte vremuri, povestiri.
Ion Popovici-Bănățeanu	Poezii și povestiri, opere complete.

👉 Din casa nici unui cărturar român dela noi să nu lipsească această Bibliotecă. 👈